

Forsvarssjefens

FAGMILITÆRE RÅD

For alt vi har. Og alt vi er.

FORSVARET

Innhold

	Forsvarssjefens forord	4	4.3	Heimevernet	34
1	Innledning	6	4.3.1	Operativ struktur	34
2	Sentrale rammefaktorer	7	4.3.2	Distriktsstruktur	35
2.1	Politiske rammer for Forsvarets videre utvikling	7	4.3.3	Logistikk og støtte	37
2.2	Oppgaver og ambisjonsnivå	7	4.3.4	Personell- og kompetansestruktur	37
2.3	Militærteknologiens betydning	9	4.4	Sjøforsvaret	40
2.4	Cybertrusselen	9	4.4.1	Operativ struktur	40
2.5	Kampflyanskaffelsen	9	4.4.2	Base- og støttestruktur	42
2.6	Flernasjonalt forsvarssamarbeid	10	4.4.3	Personell- og kompetansestruktur	44
2.7	Fremtidig øvingsvirksomhet	11	4.5	Spesialstyrkene	45
3	Forsvarets ledelse	12	4.6	Forsvarets informasjonsinfrastruktur	45
3.1	Ledelse og styring	12	4.7	Forsvarets logistikkorganisasjon	46
3.2	Forsvarets strategiske ledelse	12	4.8	Forsvarets sanitet	47
3.3	Forsvarets operative ledelse	12	4.9	Forsvarets høgskole	47
3.4	Etterretningstjenesten	13	4.10	Felles logistikk og støttestruktur	48
4	Anbefalt strukturinnretning	16	4.11	Forsvarets operative struktur 2024	51
4.1	Luftforsvaret	16	4.12	Strukturens evner	52
4.1.1	Operativ struktur	16	5	Fornyning og forbedring	55
4.1.2	Logistikk og støtte	18	6	Økonomi	58
4.1.3	Base- og støttestruktur	18	7	Personell, kompetanse og kultur	62
4.1.4	Personell- og kompetansestruktur	22	7.1	Verneplikten og førstegangstjenesten	62
4.2	Hæren	26	7.2	Videreutvikling av avdelingsbefalsordningen	62
4.2.1	Operativ struktur	27	7.3	Forsvarets fremtidige kompetansebehov	63
4.2.2	Logistikk og støtte	28	7.4	Kultur og tradisjon i Forsvaret	64
4.2.3	Base- og støttestruktur	28	8	Videre utvikling av forsvarsstrukturen	66
4.2.4	Personell- og kompetansestruktur	30			

I løpet av de siste 15 – 20 årene er Forsvaret i stor grad omstilt fra et mobiliseringsbasert invasjonforsvar til et utrykningsklart innsatsforsvar. Daglige operasjoner i Norge og norske interesseområder, samt deltakelse i operasjoner på Balkan, i Afghanistan, Adenbukta og Libya, er gode eksempler på at Forsvaret og personellet løser skarpe oppdrag. Denne innsatsen tilfører Forsvaret uvurderlig kompetanse og erfaring. Dette er startpunktet for den videre utviklingen av innsatsforsvaret og de anbefalingene jeg gjennom dette fagmilitære rådet gir til forsvarsministeren.

Jeg har i utarbeidelsen av dette rådet lagt stor vekt på å utnytte kompetansen som ligger i hele Forsvarets organisasjon. De ansattes organisasjoner har vært involvert i arbeidet underveis, gjennom deltagelse i en referansegruppe og gjennom lokale drøftinger og sentrale høringer. En samlet forsvarsledelse står bak anbefalingene.

Rådet gir anbefalinger på tre hovedområder:

1. Omorganiseringen av Luftforsvaret som følge av anskaffelse av F-35 kampfly.
2. Kvalitetsforbedringer innenfor landforsvaret, dvs. Hæren og Heimevernet.
3. Kostnadseffektiv drift gjennom styrket fokus på fornying og forbedring av hele Forsvaret.

I tillegg har vi hatt en helhetlig gjennomgang av Forsvarets rolle knyttet til fremtidig samfunnsikkerhet.

Kampfly er grunnleggende for å kunne ivareta Norges suverenitet. En hovedprioritering for Forsvaret i årene fremover blir å fase inn F-35 med tilhørende basestruktur. Vi erstatter ikke bare en kampflytype med en annen. F-35 innebærer en betydelig forbedring i operativ evne, fra tradisjonell luftkamp og bakkestøtte til også å kunne innhente og formidle informasjon for blant annet etterretning og overvåking. F-35 blir tidenes største investering i Forsvaret, og både krever og muliggjør en total gjennomgang av Luftforsvarets organisasjon,

operative struktur, baser, og logistikk- og støttesystemer. Det anbefales en kostnadseffektiv én-baseløsning for våre nye kampfly, lokalisert til Ørland hovedflystasjon. Fra kampflybase Ørland vil våre fremtidige kampfly ha god evne til å virke med luftmakt nasjonalt, blant annet gjennom et vel utviklet konsept for å deployere til andre flyplasser ved behov.

Det anbefales videre en samling av kontroll- og varslingskapasiteten til Forsvarets operative hovedkvarter på Reitan. Slik legges det til rette for en robust og helhetlig struktur for planlegging, ledelse og gjennomføring av luftoperasjoner i en fellesoperativ ramme.

Hæren får med dette rådet et kvalitetsmessig løft, og vil ha høy grad av tilgjengelighet for nasjonal og flernasjonalt krisehåndtering. Innenfor rammen av Brigade Nord anbefales det å videreføre Hærens tyngdepunkter i Troms og Østerdalen med to mekaniserte bataljoner, med tilhørende logistikk- og støttestrukturer. Hæren tilføres nytt materiell. Utdanning, trening og øving skal videreutvikles for å ivareta innsatsavdelingens behov. Brigadens avdelinger vil bestå av godt samtrente befall, vervede, og mannskaper inne til førstegangstjeneste.

Heimevernet har et landsdekkende territorielt ansvar med hovedoppgaver innenfor vakhold og sikring av objekter. Den betydelige kvalitetsforbedringen som har funnet sted i Heimevernet legger grunnlaget for den videre utvikling og tilpasning av strukturen. Heimevernet skal gjennom sin regionale forankring og lokale kjennskap videreutvikle evnen til nasjonal krisehåndtering og oppdragene innen territorielt forsvar og sivilt-militært samarbeid.

De anbefalte tiltakene innenfor land- og Luftforsvaret vil medføre store, men nødvendige organisatoriske endringer. Disse endringene vil skje over en lengre tidsperiode, noe som gir de ansatte tid til å planlegge og forberede seg.

Verneplikten er et viktig fundament for Forsvarets videre utvikling av innsatsforsvaret. En relevant og motiverende førstegangstjeneste skal tilpasses Forsvarets behov.

22. juli viste at også det norske samfunnet kan bli utfordret til et nivå hvor bredden av nasjonale maktmidler blir etterspurt. Forsvarets videre utvikling vil ikke være upåvirket av denne hendelsen. Terrorhandlingene tydeliggjorde behovet for beredskap, reaksjonsevne og bistand til det sivile samfunnet i kriser. Én lærdom fra terrorhandlingen, og andre nasjonale og internasjonale kriser, er at kriser og episoder oppstår plutselig og fordrer rask respons med godt trent, tilgjengelige og egnede kapasiteter. En videreutvikling av innsatsforsvaret vil styrke denne evnen og vil utgjøre det beste bidraget Forsvaret kan gi til fremtidig samfunnssikkerhet. Samtidig som den enkelte sektor ivaretar sitt ansvar, må evnen til å koordinere de nasjonale ressursene bedres. Dette kan gjøres gjennom ytterligere konseptutvikling, trening, øving og integrert beredskapsarbeid.

Dette militærfaglige rådet bygger i all hovedsak på den målstrukturen og budsjettnivået som er lagt til grunn i gjeldende langtidsplan. Dette er et godt grunnlag for Forsvarets videre utvikling. Det er imidlertid ambisiøst å videreføre et forsvar i balanse hva gjelder oppgaver, strukturer og budsjetter, ikke minst i lys av den generelt sett høye prisveksten som gjelder i forsvarssektoren. En videreføring av ambisjonsnivået i regjeringens langtidsplan vil innebære økte budsjetter til Forsvaret i årene fremover. En videreføring av gjeldende forsvarsstruktur med de anbefalingene som følger med innføringen av de nye kampflyene vil kreve en total budsjettøkning utover dagens nivå på i alt 37,5 mrd. kroner frem til 2021.

Det er avgjørende at Forsvaret gis forutsigbare økonomiske rammer. Samtidig påhviler det Forsvaret et eget ansvar å husholdere med de ressursene som stilles til rådighet. Tydelig styring av sektoren og målrettet innsats for å fornye og forbedre organisasjonen er grunnleggende for Forsvarets troverdighet og omdømme i samfunnet. Jeg kommer derfor til å ha fortsatt fokus på kostnadseffektiv drift og nødvendige tiltak for å effektivisere organisasjonen.

Harald Sunde

General

Forsvarssjef

1 Innledning

Innsatsforsvaret må kontinuerlig videreutvikles for å være et relevant sikkerhetspolitisk verktøy for Norge. Dette gjøres gjennom et forsvar som har fleksibilitet til å møte dagens og fremtidens oppgaver og utfordringer. Forsvaret skal ytterligere øke tilgjengeligheten og reaksjonsevnen for operasjoner nasjonalt og internasjonalt gjennom forbedret operativ evne, fornying og effektivisering. Modernisering av Forsvaret gir grunnlag for å redusere antallet militære baser, og dermed også omfanget av ressurser som går til ledelse og drift av baser av mindre operativ verdi. Dette skal bidra til å finansiere driften av de store materiellinvesteringene, særlig innenfor Luftforsvaret. Samtidig stilles det store krav til forsvarlig forvaltning av personell, materiell og eiendom innenfor tildelte økonomiske rammer. For å opprettholde og videreutvikle den foreslåtte strukturen, er det avgjørende at Forsvaret kontinuerlig fornyer og forbedrer virksomheten. Temaet behandles av den grunn gjennomgående i dokumentet og utdypes nærmere i kapittel 5.

Med de nye kampflyene får Forsvaret en kapasitet som går langt ut over den F-16 har i dag. Det er nødvendig å sikre god sammenheng mellom innføring av nye kampfly og lokalisering av Luftforsvarets øvrige struktur.

Denne omstillingen vil bli krevende, dels fordi den omfatter mange mennesker og en stor del av virksomheten og dels fordi den krever beslutninger i dag som først får effekt om flere år.

Rådets tidshorisont

Omskiftelige omgivelser og en uforutsigbar fremtid gjør det nødvendig kontinuerlig å tilpasse Forsvarets struktur til nye behov. Det er ikke nødvendig å gjennomgå hele Forsvarets struktur fra grunnen av i hvert fagmilitære råd eller langtidsplan i den løpende utvikling av Forsvaret vil det bli fokusert på de områdene som krever endring.

Forsvarssjefens fagmilitære råd 2011 inneholder anbefalinger om den videre utvikling av Forsvaret i et perspektiv frem mot 2024. Langsiktighet i omstrukturering og modernisering av Forsvaret er krevende, men nødvendig. Spesielt gjelder dette Luftforsvaret hvor tiltakene denne gangen er omfattende med en rekke innbyrdes avhengigheter. Rådet gir en tabell-oversikt som viser Forsvarets utvikling på lang sikt. Gjennom den kontinuerlige planprosessen vil det være naturlig at en rekke av de enheter og avdelinger som er oppført i tabellene i

et langsiktig perspektiv, vil bli gjenstand for nye vurderinger i lys av teknologisk og konseptuell utvikling.

Metode og involvering

Dette fagmilitære rådet har lagt til grunn at de forsvarspolitiske prioriteringene, forsvarsstrukturen og målsettingene som fremgår av St.prp. nr. 48 (2007-2008) i hovedsak ligger fast. Der gikk Stortinget inn for at den strategiske langtidsplanleggingen skulle over i en ny fase med vekt på kontinuerlig utvikling og tilpasning til endringer i behov og rammebetingelser. Dette rådet har derfor fokusert på den strategiske utviklingen av Luftforsvaret, landforsvaret og en helhetlig fornyings- og forbedringsstrategi.

Selv om den strategiske langtidsplanleggingen til enhver tid vil konsentrere seg om utvalgte problemstillinger, har forsvarssjefen som oppgave å gi råd om den helhetlige utviklingen av Forsvaret. Det er derfor etablert langsiktige økonomiske planrammer med utgangspunkt i Prop. 1 S (2011-2012), som gjelder for alle sjefer underlagt forsvarssjefen. Disse sjefene har bidratt med anbefalinger om tilpasninger og utvikling innenfor sine respektive ansvarsområder, herunder satsings- og reduksjonsforslag. I dette rådet er det derfor lagt opp til en gjennomgående fornying og forbedring av Forsvarets virksomhet.

Innenfor Luftforsvaret har utredningene fokusert på kampfly og arbeidet er støttet av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Forsvarsdepartementets kampflybaseutredning har vært en viktig premissleverandør for disse deler av utredningen. Videre er alle deler av Luftforsvarets virksomhet vurdert, i lys av den kapasiteten nytt kampfly bringer, og for å redusere de samlede driftskostnadene.

Forsvarssjefen har ledet og koordinert arbeidet med rådet støttet av sin planstab i Forsvarsdepartementet. Rådet er basert på innspill fra forsvarsgrenene og fellesavdelingene i Forsvaret. Forsvarssjefens ledergruppe har regelmessig tatt stilling til anbefalinger og vurderinger underveis i arbeidet. I tillegg har FFI ytt betydelige bidrag i form av forskningsbasert støtte. De sentrale arbeidstakerorganisasjonene har vært involvert gjennom en referansegruppe. Sluttrapporten har vært gjenstand for sentral høring mellom Forsvarsstaben og arbeidstakerorganisasjonene, og lokale drøftinger mellom Forsvarets driftssjefer (DIF) og deres representanter fra arbeidstakerorganisasjonene.

2 Sentrale rammefaktorer

2.1 Politiske rammer for Forsvarets videre utvikling

Forsvarsministerens rammenotat av 10. januar 2011 til forsvarssjefen er lagt til grunn for det fagmilitære rådet. Forsvarsministeren ga 12. september 2011 ytterligere presiseringer og tillegg vedrørende bidrag til samfunns-sikkerhet i lys av terroraksjonene 22. juli 2011.

Rammenotatet understreker at gjeldende langtidsplan, samt de forutsetninger som der er lagt med hensyn til inndekning av kampflyinvesteringen innenfor forsvarsrammen, skal legges til grunn. I utarbeidelsen av rådet er forsvarssjefen bedt om å ta utgangspunkt i det gjeldende nivået i forsvarsbudsjettet. Forsvarssjefen bes videre om å fremme eventuelle satsinger for å videreføre gjeldende oppgaveinnhold og forsvarsambisjon på lengre sikt.

Ut fra rammenotatet vil følgende sentrale tema behandles:

- **Landforsvaret**

Å håndtere utfordringer både hjemme og ute er en langsiktig utfordring. Disse utfordringene er særlig relevante for landforsvaret, og det legges til grunn at det fagmilitære rådet skal bidra til at det kan fastlegges en klar og langsiktig innretning og ambisjon for landstyrkene i den kommende langtidsplanen.

- **Trusler i det digitale rom, cyber**

Den senere tid har vist at teknologisk infrastruktur på informasjons- og kommunikasjonsfeltet kan utsettes for angrep eller manipulasjon, og det legges til grunn at disse problemstillingene behandles.

- **Nye kampfly og Luftforsvarets struktur**

Regjeringen har konkludert med at F-35 Joint Strike Fighter skal erstatte dagens F-16 fly, og Stortinget har sluttet seg til den videre prosessen. Anskaffelse og innfasing av de nye kampflyene vil stå sentralt i den nye langtidsplanen, sammen med ambisjonsnivå/antall fly, lokalisering, totalramme for anskaffelsen og en plan for inndekning av anskaffelsen og driftskostnader. I denne sammenhengen er det påkrevd at det foretas en grundig gjennomgang av Luftforsvarets støttevirksomhet, operative virksomhet og basestruktur.

- **Effektivisering og forbedring**

Det forventes at det fagmilitære rådet baseres på et systematisk og kontinuerlig effektiviserings- og forbedringsarbeid, og at realistiske effekter av dette arbeidet er lagt til grunn for de økonomiske forutsetningene for rådet.

- **Sivilt-militært samarbeid**

Forsvarets ressurser skal innrettes og organiseres slik at det tilrettelegges for å gi best mulig bistand til det sivile samfunn i akutte krisesituasjoner. Beredskap og evne til å bistå det sivile samfunn skal belyses spesifikt. Det skal vurderes hvordan Forsvarets ressurser kan innrettes og disponeres mer hensiktsmessig med tanke på å kunne yte bistand ved behov, herunder særlig spesialstyrker, transporthelikopter, redningshelikopter og Heimevernet.

2.2 Oppgaver og ambisjonsnivå

Kjernen i Forsvarets oppgaver er å utgjøre en troverdig militær terskel for å forebygge konflikt og krig. Forsvaret skal være beredt til å bidra til å håndtere nasjonale utfordringer. Norges grunnleggende sikkerhetspolitiske interesser tar utgangspunkt i ivaretagelsen av nasjonal suverenitet og territoriell integritet. Nasjonale sikkerhetsutfordringer vil kunne preges av uklare overganger mellom fred, krise og krig. Dette krever fleksibel bruk av ressurser, rask tilstedeværelse og samvirke i sektorovergripende innsats. Kravet om rask tilstedeværelse forutsetter høy reaksjonsevne, god treningsstandard og tilgjengelighet. Lange avstander krever deployeringsevne og transportkapasiteter. De fleste av Forsvarets nasjonale oppgaver må først og fremst løses med egne midler, hvilket krever nasjonal evne til kommando og kontroll fra strategisk til taktisk nivå, og høy interoperabilitet. For Norges begrensede forsvarsstruktur vil hensynet til rene nasjonale interesser og målsettingen om å bidra i internasjonal krisehåndtering, måtte avveies nøye. Forsvaret har et tydelig fokus på å møte fremtidige utfordringer i nordområdene.

Permanent tilstedeværelse av militære avdelinger, deployering av relevante kapasiteter, samt trening og øving i de nordligste fylkene med både nasjonale og utenlandske styrker, gjør at Forsvaret bidrar til å sikre våre nasjonale interesser, som grunnlag for videre utvikling og verdiskaping.

Selv om de hjemlige oppgavene er utgangspunktet for Forsvarets innretning, forventes det at Norge også bidrar med styrker og kapasiteter til NATO, FN og annen internasjonal krisehåndtering. Norge har bidratt sammenhengende i operasjoner i utlandet i mer enn 30 år. Slike bidrag er blitt en permanent del av Forsvarets virksomhet. Innsatsforsvaret har kapasiteter som kan bidra i mange typer av utenlandsoppdrag. Oppdragene gir Forsvaret verdifull operativ erfaring og kompetanse. Samtidig er operasjonene i utlandet kostnads-krevende og påfører deler av strukturen slitasje. Arbeidsmengden øker for de som bemanner hjemmeavdelingene når innsatsstyrken er ute. En utfordring i de kommende årene er derfor å bevare evnen til å bidra i operasjoner av skiftende varighet og omfang.

Sivilt-militært samarbeid etter 22. juli

Terroren som rammet Norge 22. juli har minnet oss om hvor sårbart samfunnet er, og at terrortruselen er reell. I kjølvannet av 22. juli har vi fått en forsterket debatt om beredskap og sivilt-militært samarbeid. Dette vil få konsekvenser for hvordan vi arbeider videre med sikkerhet og beredskap.

Sektoransvaret står sentralt i norsk beredskapsarbeid. Politiet har ansvaret for å sikre samfunnet mot terror nasjonalt. Forsvaret er utformet for å ivareta sin militære rolle, men skal støtte det sivile samfunnet med relevante tilgjengelige kapasiteter etter anmodning. Den 22. juli og i tiden etter, bisto Forsvaret politiet med en rekke ressurser, herunder HM Kongens Garde, Heimevernet, eksplosiveksperter og helikoptre.

Bistand til samfunnssikkerhet er ikke en dimensjonerende oppgave for Forsvaret. Det har vært bred enighet om at Forsvaret skal utvikle sine ressurser og kapasiteter med henblikk på å løse Forsvarets hovedoppgaver. Sektorprinsippet som grunnlag for roller og ansvar innenfor sikkerhets- og beredskapsarbeidet er et godt utgangspunkt, og det anbefales ikke nå å gå bort fra dette prinsippet. Innsatsforsvaret er det beste redskapet Forsvaret kan utvikle, også for støtte til det sivile samfunn. I et moderne innsatsforsvar ligger det et bredt spekter av kapasiteter som vil være relevante til støtte innenfor samfunnssikkerhet. En god utnyttelse av disse kapasitetene forutsetter blant annet regelmessig utdanning, trening og øving av alt fra enkeltpersonell til avdelinger, og at kommandonivåer, planverk og prosedyrer er godt innarbeidet.

I arbeidet med det fagmilitære rådet har forsvarsstrukturen vært grundig gjennomgått i lys av sivilt-militært samarbeid generelt, og terrorhandlingen 22. juli spesielt. Vurderingene er gjort langs to hoveddimensjoner – struktur og beredskap/tilgjengelighet.

Forsvarets beredskap – operativ evne og tilgjengelighet

Det er flere forhold som virker inn på Forsvarets beredskap. I tillegg til den rådende sikkerhets situasjonen, er særlig økonomi, deltakelse i operasjoner i utlandet og logistikk-understøttelse av stor betydning.

De krav som stilles til de enkelte strukturelementene må stå i forhold til Forsvarets oppgaver. Det ville vært svært kostnadsdrivende å ha alle enhetene fullt operative og tilgjengelige til enhver tid. Alle enhetene i styrkestrukturen har derfor en klartid som beskriver tilgjengelighet, som varierer med ambisjonsnivå. I tillegg til de styrkene som til daglig er kontinuerlig i operativ tjeneste, har Forsvaret styrker på beredskap med klartid som strekker seg fra noen minutter til flere måneder.

Forsvarssjefens militærstrategiske rammer for bruk av militær-makt i kriser og krig er under utarbeidelse. Dette rammeverket vil danne grunnlaget for å utvikle operativt planverk og kontinuerlig oppdaterte beredskapsplaner, koordinert med relevante instanser utenfor Forsvaret. Det sivilt-militære samarbeidet, herunder krisehåndteringsøvelser i sivil-militær regi, gjør at planverk og prosedyrer løpende blir evaluert og tilpasset.

Omfattende deltakelse i operasjoner i utlandet påvirker Forsvarets nasjonale beredskap. Enheter og kapasiteter som er helt eller delvis deployert vil ha begrenset tilgjengelighet for nasjonal bruk innenfor de pålagte klartidene. Samtidig vil det i en sikkerhetspolitisk krisesituasjon være en politisk avveining å hente hjem deler av eller hele styrkebidraget fra operasjoner i utlandet.

Forsvarets reaksjonsevne og stridsutholdenhet er avhengig av logistikkstøtte, både under styrkeoppbygging og operasjoner. Hva som må ligge på lager av beredskaps-beholdninger, og hva som kan anskaffes når behovet dukker opp, avhenger av de ulike avdelingenes klartider, krav til utholdenhet, samt leveringstid for de ulike forsyningene.

2.3 Militærteknologiens betydning

Forsvaret investerer betydelig i ny, avansert teknologi som skal gi økt operativ evne. Nye kampfly er et godt eksempel på dette. Forsvaret er på et kvalitativt meget høyt nivå hvor mange av de nye kapasitetene er av de beste som kan frembringes for å møte fremtidens utfordringer, både ute og hjemme.

Det er særlig tre forhold som styrer valg av teknologisk nivå: personelletts sikkerhet, å være en motstander overlegen i strid, og å kunne operere sammen med allierte (interoperabilitet). Selv om Forsvaret er en høyteknologisk organisasjon er det personellet som løser oppdragene. Hensynet til både personelletts sikkerhet og målet om å øke den operative evnen, tilsier at Forsvarets plattformer må utvikles for presisjonsstyrte avstandsleverte våpensystemer, for eksempel i form av missiler og artilleri. En slik utvikling muliggjør en fleksibel bruk av innsatsmidlene, og bidra til at forsvarsgrenene kan forsterke hverandre gjensidig i operasjoner. Forsvarets personell og avdelinger må integreres i informasjonsnettverk for effektivt å kunne utnytte de samlede ressursene og kapasitetene. Når Forsvarets plattformer opererer i et kommunikasjonsnettverk under en fellesoperativ ledelse gir dette forbedret operativ evne.

Nettverksbasert forsvar (NbF) er et viktig element i utviklingen av Forsvaret. Forbedret samhandling i nettverk vil bidra til en markant bedring i situasjonsforståelsen, beslutningshastigheten og evnen til å yte riktig innsats. Det handler således om å omsette informasjon til innsats gjennom kommando og kontroll. "Forsvarssjefens plan for utvikling av et nettverksbasert forsvar" er ett ledd i arbeidet med å møte nye utfordringer. I planen ligger en langsiktig målsetting og en rekke tiltak. Forsvarets informasjonsinfrastruktur skal understøtte nettverksbaserte operasjonsformer, og skal bidra til å styrke interoperabilitet, fleksibilitet, reaksjonsevne, mobilitet og deployerbarhet. Forsvaret skal i størst mulig grad følge utviklingen i NATO.

Teknologien setter krav til samhandling i nettverk, men ensidig fokus på teknologi er ikke tilstrekkelig. Forsvaret skal også fokusere på ledelse og kompetanse. Ny teknologi og endrede prosesser åpner for raskere beslutninger, men mer informasjon kan skape en illusjon om fullstendig oversikt som kan medføre betydelige risiko for feilvurderinger.

Innføringen av teknologisk avansert materiell er også utfordrende for Forsvarets driftsorganisasjon. Kostnadsøkningen forbundet med å anvende nytt og moderne materiell underbygger viktigheten av å se på konsekvenser i et livsløpsperspektiv. Nytt materiell vil ikke bare ha konsekvenser for de som opererer materiellet, men også på tvers av Forsvarets organisasjon, inkludert drift, vedlikehold og kompetanseutvikling.

2.4 Cybertrusselen

Vitale samfunnsfunksjoner blir i stigende grad avhengige av at kommunikasjonssystemer og datanettverk fungerer, og at verdifull og sensitiv informasjon kan beskyttes mot systemfeil, sabotasje og angrep.

Operasjoner innenfor cyberområdet utvikler seg hurtig og utfordrer samfunnet i bredeste forstand. Stater og andre aktører har allerede tatt i bruk datanettverk og informasjonsteknologi, ikke bare for å planlegge og utføre spionasje, terror- og krigshandlinger, men også for å påvirke oppfatninger og vilje hos myndigheter og befolkning. Gjennom operasjoner i cyber vil ulike aktører kunne rette angrep mot kritisk samfunnsinfrastruktur, næringsliv, akademia, og myndigheter. Sektorprinsippet legges til grunn i utviklingen av Forsvarets evne til å anvende og operere i cyber.

Forsvarets satsing på nettverksbasert forsvar innebærer økt bruk av cyber. Behovet for sikker tilgang til dette området vil øke i takt med den stadige økende viktigheten av cyber. Sårbarheten som følger av dette nødvendiggjør en styrking av Forsvarets evne innen cyberforsvar. Forsvaret vurderer videre utvikling og innretning av organisasjonen for å møte denne trusselen.

2.5 Kampflyanskaffelsen

Et moderne kampflyvåpen har en selvstendig og betydelig avskrekkende virkning på en potensiell militær aggressor. Samtidig vil de nye kampflyene forsterke den fellesoperative evnen som setter Forsvaret i stand til å håndtere de mest krevende oppgavene. Dette gjør at det i mange tilfeller vil være en direkte sammenheng mellom kapasitet og tilgjengelighet på kampflysystemet og strukturens reelle forutsetninger for å løse bredden av oppgavene, i tråd med ambisjonsnivået.

De nye kampflyene (F-35) vil, i tillegg til å erstatte F-16, introdusere ny teknologi, nye kapasiteter og nye konsepter som skal virke sammen med de eksisterende systemene. Det er lagt særlig vekt på en effektiv og langsiktig utnyttelse av de muligheter som åpner seg med det nye kampflyet. Dette både med hensyn til utvikling av øvrige deler av den operative strukturen, og lokalisering og organisering av virksomheten. I forbindelse med at kampflykandidat ble valgt høsten 2008, ble det gjort grundige analyser av kandidatens evner til å løse Forsvarets oppgaver og ambisjonsnivå. Disse analysene er for F-35 oppdatert som en del av beslutningsgrunnlaget for hovedanskaffelsen. Analysene har, sammen med resultatene fra utredningen av lokaliseringalternativer for nye kampfly, dannet utgangspunktet for de anbefalte tiltakene.

Anskaffelse og implementering av nye kampfly innebærer både muligheter og utfordringer. Kampflyene er en grunnleggende kapasitet i Forsvaret, og har stor innvirkning på Forsvarets totale evne. Samtidig er de nye kampflyene kostnadskrevenende. Dersom kapasiteten i sin helhet skulle dekkes innenfor gjeldende forsvarsramme, ville det medføre betydelige reduksjoner i øvrig struktur og tilsvarende reduksjon i evnen til å innfri ambisjonsnivået. En videreføring av Forsvarets oppgaver og ambisjonsnivå forutsetter en kampflykapasitet i tråd med det ambisjonsnivået som er lagt i St.prp. nr. 48 (2007-2008). En videreføring av en forsvarsstruktur som er i stand til å løse oppgavene og møte ambisjonene vil derfor kreve en økning av forsvarsrammen til investeringer.

2.6 Flernasjonalt forsvarssamarbeid

Forsvaret er engasjert i et bredt flernasjonalt samarbeid innenfor rammen av FN, NATO, EU og på bi- og multilateralt nivå. Samarbeidet i NATO er grunnleggende for utformingen av Forsvaret. Sammen med bilateralt samarbeid med en rekke land, er det nordiske forsvarssamarbeidet viktig for å kunne levere etterspurte kapasiteter.

NATOs nye strategiske konsept fastsetter alliansens hovedoppgaver, kollektivt forsvar, flernasjonalt krisehåndtering og felles sikkerhet. Innenfor kollektivt forsvar legges det fornyet vekt på alliansens krigsforebyggende og stabiliserende rolle. Forsvarets evne til å operere som en integrert del av NATOs styrkestruktur, vår evne til å motta allierte forsterkninger for øvelser og operasjoner, samt vår evne til å integrere vår

nasjonale kommando- og kontrollstruktur i NATOs kommandostruktur, er derfor høyt prioritert. Vår egen evne til styrkeoppbygging i tilfelle krise eller krig er avgjørende for Forsvarets troverdighet, også i et alliert perspektiv. Den allierte sikkerhetsgarantien forutsetter at NATO har de nødvendige operative evner tilgjengelig i sin styrkestruktur.

Flernasjonalt krisehåndtering vil fortsatt kreve bidrag fra Forsvaret. Forsvarets evne til å bidra med relevante styrker av høy kvalitet og i tilstrekkelig mengde til å møte de politiske forventninger, vil derfor fortsatt være prioritert. Disse styrkene må kunne delta i alle typer operasjoner.

Det vil også være av betydning å bidra til NATOs oppgave om felles sikkerhet, gjennom støtte til forsvars- og sikkerhetssektor reform, oppbygging av nasjonale styrkestrukturer og annet samarbeid med alliansens partnere. NATOs satsing på dette området vil i fremtiden bli et viktig bidrag til internasjonal fred og stabilitet.

Den globale økonomiske krisen har ført til økt fokus på flernasjonalt samarbeid for å anskaffe og videreutvikle operative systemer og evner. Basert på en vurdering av våre høyest prioriterte behov vil Forsvaret aktivt delta i flernasjonalt samarbeid innenfor NATO, med våre nærmeste allierte, og innenfor det etablerte nordiske samarbeidet.

Det anbefales at flernasjonalt samarbeid styres og prioriteres sterkere i fremtiden. Flernasjonalt samarbeid skal vurderes ved all kapabilitets- og virksomhetsutvikling, og vil være et viktig element i det løpende arbeidet med fornying og forbedring. Flernasjonalt samarbeid må være en naturlig del av daglig planlegging og gjennomføring på alle nivåer i Forsvaret.

Spesielt anbefales det at:

- Norge bidrar til å styrke den militære substansen i NATOs kollektive sikkerhetsgarantier, gjennom å bidra med etterspurte kapasiteter til NATOs styrke- og kommandostruktur, herunder tettere integrering mellom NATOs kommandostruktur og Forsvarets operative hovedkvarter (FOH). Forsvaret vil også videreutvikle mulighetene for utenlandsk trening og øving i Norge, samt fellesløsninger for operativ- og logistikkstøtte.

- Det bilaterale samarbeidet med våre nærmeste allierte videreutvikles, med vekt på de områder der konkrete resultater knyttet til våre egne prioriterte områder kan oppnås.
- Det nordiske samarbeidet videreutvikles. Utvikling av felles løsninger som bidrar til å fremskaffe flere og bedre kapasiteter, redusere kostnader, samt frembringe mer effektive styrkebidrag til operasjoner, er et langsiktig arbeid som fortsatt skal ha høy prioritet.

2.7 Fremtidig øvingsvirksomhet

Trening og øving er avgjørende for et velfungerende innsatsforsvar, og forsterker den terskelbyggende evnen Forsvaret skal ha. I Forsvarets nye konsept for trenings- og øvingsaktiviteter legges det til grunn en endret øvingsportefølje med færre store øvelser, og flere mindre øvings- og treningsaktiviteter satt sammen i en fellesoperativ ramme. Samhandling i nettverk, samt evne til å deployere og løse oppdrag, skal tillegges spesiell vekt.

Øvingskonseptet består av et antall årlige fellesøvelser som skal bidra til å videreutvikle Forsvarets evne til episode- og krisehåndtering. Forsvarsgrenenes trening, øving og operasjoner skal ses i sammenheng, og koordineres gjennom fellesoperative øvelser. I hovedsak etableres disse i tilknytning til allerede eksisterende grenvise øvelser som sammenfaller i tid, for så å utvikles slik at de øvende avdelingene gjensidig kan støtte hverandre.

I tillegg skal det legges vekt på samøving med sivile instanser. Sivil-militære øvelser gjennomføres regelmessig. Denne typen øvelser omfatter hele bredden av Forsvarets styrker, fra spesialstyrker og nisjekapasiteter som eksplosivhåndtering (EOD) til avdelinger fra forsvargrenene og Heimevernet. Samspillet mellom forsvar, politi og andre beredskapssetater i slike øvelser gir verdifull erfaring, og vil fortsatt være sentralt for den videre utviklingen av Forsvarets operative evne og for kontinuerlig å forbedre det sivilt-militære samarbeidet.

I partallsår planlegges det å gjennomføre en mellomstor fellesøvelse som på rotasjon og over tid vil sikre at Forsvaret får øvd sine kampsystemer. I oddetallsår prioriteres flere mindre, målrettede taktiske trenings- og øvingsaktiviteter, fortrinnsvis sammen med utenlandske styrker. Disse aktivitetene

skal settes sammen og koordineres med hverandre for å skape fellesoperative synergier.

Hele kommandostrukturen fra militærstrategisk til taktisk nivå skal øve stabelementer mot hverandre – uten bruk av styrker. Dette skal støttes av databasert simuleringsteknologi. Styrkestrukturen skal øves, både ved å trene stabsledd uten styrker, og ved å øve fullt oppsatte styrkeforband i fullskala scenarioer.

Det legges opp til at Forsvaret årlig påtar seg vertslandstøtte for NATO-øvelser. Dette svarer på NATOs gjennomgående utfordring med å få medlemsland til å påta seg denne rollen. Samtidig vil en slik innretning, foruten å være et positivt bidrag til alliansen, også medføre en ønsket utvikling med periodevis tilstedeværelse av NATO-styrker på norsk territorium.

Videre er det en målsetting å øke utenlandsk deltakelse i den forsvargrenvise øvingsaktiviteten. Hensikten er todelt: å sikre alliert tilstedeværelse og å videreutvikle samvirket mellom norske og utenlandske styrker. Det skal derfor legges stor vekt på å etablere formelle samarbeidsavtaler for samøving mellom norske og utenlandske styrker som kommer til Norge for å trene.

Forsvaret skal innenfor de nåværende rammene som ligger til grunn for landbasert alliert trening, fortsatt tilby utenlandske avdelinger som ønsker å trene i Norge gode treningsfasiliteter. Dette gjøres med fleksibel og kombinert bruk av dedikerte treningssetra og tilgjengelige bygg og anlegg tilknyttet ulike vertsavdelinger.

3 Forsvarets ledelse

3.1 Ledelse og styring

God ledelse er avgjørende for god måloppnåelse. Ledelsesfilosofien i Forsvaret er intensjonsbasert, og bygger på et solid etisk fundament som gjenspeiles i Forsvarets verdigrunnlag.

Tydighet og åpenhet om de etiske utfordringene vil bidra til helhetlige vurderinger og gi mulighet for bedre beslutninger. God kommunikasjon av mål, retning og de resultater som oppnås, er viktig for å motivere og skape engasjement. Forsvarets ledere skal bidra til å løse oppdrag effektivt og målrettet gjennom å utnytte de ressursene som er til rådighet. Personellet skal settes i sentrum og oppleve at deres innsats blir verdsatt. Det skal sikres et så godt arbeidsmiljø som mulig.

Forsvarets verdigrunnlag

Et sterkt forsvar er noe mer enn militær kraft. Det er summen av de verdier, holdninger og prinsipper som bor i hver enkelt av oss. Verdigrunnlaget bygger på menneskeverd og Forsvarets legitimitet i samfunnet. Sammen med Forsvarets kjerneverdier, respekt, ansvar og mot, skal dette kjennetegne all virksomhet.

Forsvarets verdier har sitt utspring i Norges tradisjonelle, historiske og kulturelle grunnverdier. Disse verdiene gjenspeiles i internasjonale avtaler om menneskerettigheter og folkerett. Forsvarets virksomhet er særegen, krevende og kompleks. Den spenner fra forvaltning, utdanning, trening og øving, til kamp-situasjoner der det dreier seg om å ta og ofre liv. Som følge av dette er de etiske utfordringene til Forsvarets personell i ytterste konsekvens både forskjellige og mer krevende enn det fleste andre yrkesgrupper stilles overfor. Forsvaret lykkes med dette når verdiene er blitt en del av organisasjonens identitet og profesjonskultur. Verdigrunnlaget er bærende for hele Forsvarets virksomhet.

Det sentrale elementet i militær ledelse er evnen til å utøve kommando og kontroll over militære styrker. Kommando og kontroll, samt planlegging og ledelse av militære operasjoner, er kjernekompetanse i utdanningen av offiserer. Forsvaret skal videreutvikle denne kompetansen gjennom å utdanne og trene enkeltpersoner og staber, samt modernisere infrastrukturen. Innføringen av NbF øker kravene til god kommando og kontroll, både på den menneskelige og den materielle siden.

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) har en nøkkelrolle i å utøve kommando og kontroll, og skal påvirke lavere nivåer i organisasjonen for å videreutvikle effektiv taktisk og strids-teknisk ledelse. Likeledes har Forsvarets høgskole en unik posisjon for å utvikle kommando og kontroll i kraft av å være en kompetanseorganisasjon på området. Høgskolen skal fortsatt være i front på fagområdet og videreutvikle utdanningen innen militærmakt og kunnskapsbasert planlegging og ledelse av militære operasjoner.

3.2 Forsvarets strategiske ledelse

Forsvarets strategiske ledelse anses hensiktsmessig innrettet og legges til grunn. Den strategiske ledelsen av Forsvaret består av Forsvarsdepartementet, der forsvarssjefen og de militærstrategiske funksjoner er integrert, og Forsvarsstaben. Forsvarsstaben utgjør, sammen med Forsvarsdepartementet, forsvarssjefens stabapparat for å støtte ham i utførelsen av funksjonene som øverste fagmilitære rådgiver i departementet og som etatssjef. Forsvarsstaben videreutvikles som et stabapparat for å støtte forsvarssjefen i rollen som etatssjef. Forsvarssjefen fører alminnelig kommando over hele Forsvaret, og Forsvarsstaben støtter i utøvelsen av denne. Ved episode- og krisehåndtering utgjør Forsvarsstaben forsvarssjefens stab og ledelsesapparat for militærstrategisk krisehåndtering, samordnet med Forsvarsdepartementet.

Avdelinger under Forsvarsstaben

Enheter underlagt sjefen for Forsvarsstaben videreføres på dagens nivå. Disse er: Forsvarets mediesenter, Forsvarets forum, Forsvarets sikkerhetsavdeling, Vernepliktsverket, Forsvarets lønnsadministrasjon, Forsvarets regnskapsavdeling, Feltprestekorpset, Forsvarets personelltjeneste, og Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon.

3.3 Forsvarets operative ledelse

Forsvarets operative virksomhet ledes av sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter. Virksomheten ved hovedkvarteret innebærer døgntidlig oppbygging og vedlikehold av situasjonsbildet i interesseområdet, planlegging og ledelse av operasjoner, samt evaluering av oppnådde effekter og resultater. Evnen til å lede nasjonale fellesoperasjoner og utøve operativ kommando skal videreutvikles.

Hovedkvarteret skal videreføre sin utstrakte kontakt med relevante etater og aktører utenfor Forsvaret. Det legges også opp til at hovedkvarteret videreutvikles for å understøtte NATOs fremtidige kommandostruktur.

God evne til å utøve kommando og kontroll vil sikre best mulig utnyttelse av tilgjengelig kampkraft. Etablering og videreføring av denne evnen krever øvelser av de involverte kommandonivåene, både med og uten underlagte styrker. Videre skal oppnådde resultater for å sikre at nivået er tilfredsstillende etter nasjonale og NATO standarder.

Felles taktisk ledelsesnivå for logistikk-, sanitets- og vertslandsstøtte i Norge

Kommando- og kontrollbehovet over militære og sivile støtteressurser som skal bidra med tilrettelegging, styrkeoppbygging og gjennomføring av operasjoner, vil øke betydelig i en nasjonal beredskapssituasjon. Dette gjelder spesielt på taktisk nivå i operasjonsområdet, i forbindelse med koordinering av vertslandsstøtte til allierte styrker.

Det er et stort antall fellesoperative, militære støtteressurser som ikke er direkte underlagt taktiske kommandonivåer som Brigade Nord eller det maritime taktiske ledelseelementet (NORTG). Det skal derfor etableres en permanent kadre for et nasjonalt logistisk ledelseelement som skal utøve taktisk kommando over logistikkressurser under sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter. Dette skal styrke hovedkvarterets evne til å lede operativ logistikk ved omfattende beredskapssituasjoner og operasjoner i Norge.

3.4 Etterretningstjenesten

Norges sivile og militære utenlands etterretningstjeneste er underlagt forsvarssjefen, og støtter både militære og sivile etater med informasjon og vurderinger, innenfor rammene av etterretningsloven av 1998. Etterretningstjenesten innhenter, analyserer og distribuerer informasjon som angår norske interesser, forholdet til fremmede stater, organisasjoner og individer. Formålet med etterretningsvirksomheten er å bidra til å gi norske myndigheter et solid beslutningsgrunnlag i saker som gjelder viktige nasjonale interesser.

Etterretningstjenesten anbefales videreutviklet, og sammen med tilstrekkelige og tilpassede ressursmessige forutsetninger skal dette gi nødvendig handlingsrom til prioriterte satsingsområder.

I militære operasjoner er etterretning grunnleggende for å kunne planlegge og lede styrker. Gjeldende ambisjonsnivå for Forsvaret om blant annet å ivareta en tilfredsstillende overvåking og etterretning i egne nærområder, samt bidra substansielt i inntil tre samtidige operasjonsområder, krever høy teknisk, operativ og personellmessig kompetanse i Etterretningstjenesten. Etterretningstjenesten skal bidra til god situasjonsforståelse, og legge grunnlaget for at oppdragsgiver kan iverksette hensiktsmessige tiltak. Etterretningsstøtte til norske militære avdelinger som deltar i operasjoner i utlandet er en prioritert oppgave.

Sjefen for Etterretningstjenesten skal lede etterretningsprosessene i hele Forsvaret, herunder utvikle etterretningsbehov, koordinere etterretningsinnsamlingen og -produksjonen, samt formidle rapporter og vurderinger.

Sentrale drivkrefter her er forholdene i nærområdene, teknologisk utvikling, globalisering, klimaendringer, ressursknapphet, regimeendringer og radikale ikke-statlige aktører. Dette krever at Etterretningstjenesten løpende må ha den riktige teknologien og en relevant organisasjon. I tillegg er det behov for kontinuerlig fornyelse av aldrende bygg, anlegg og stasjonsstruktur.

4 Anbefalt strukturinnretning

4.1 Luftforsvaret

Luftforsvaret skal etablere kontroll i luftrommet, bekjempe mål i luften, på bakken og på havet. Luftforsvaret støtter øvrige deler av Forsvarets operative virksomhet, blant annet med overvåkingskapasitet og lufttransport. Styrker stilles på kontinuerlig beredskap for luftovervåking og suverenitetshevdelse. I løpet av en 10-årsperiode moderniseres og fornyes Luftforsvaret med ny luftovervåkingskapasitet, C-130J taktiske transportfly, NH 90 maritime helikoptre for Kystvakten og fregattvåpenet, og F-35 kampfly for defensive og offensive operasjoner. Samtidig vil det pågå nødvendige oppdateringer og vedlikehold av de øvrige systemene.

Forsvarets basestruktur er en arv som i sin tid ble etablert med betydelig finansiell støtte fra NATO. Luftforsvarets basestruktur er i dag større enn behovet. En generell reduksjon av antall baser vil redusere driftskostnadene, og frigjøre ressurser for å styrke den operative virksomheten. Dette vil gi bedre samsvar mellom operativ virksomhet og støttestrukturen. Luftforsvaret har gjennom flere oppdrag til utlandet benyttet seg av et moderne deployeringskonsept med kapasitet til å iverksette og understøtte operasjoner. Den fleksibiliteten som ligger i dette konseptet skaper handlefrihet og en styrket robusthet, også i forbindelse med deployeringer nasjonalt.

Det er nødvendig å sikre god sammenheng mellom innføringen av nye kampfly og lokalisering av Luftforsvarets øvrige struktur. Dette vil skape synergier og styrke helheten i Luftforsvarets operative struktur. Kampflybasen vil påvirke store deler av Luftforsvarets virksomhet, da kampfly er det struktur-elementet som krever mest når det gjelder infrastruktur, luftrom, treningsområder og skytefelt. Derfor er kampfly dimensjonerende i innretningen av ny basestruktur.

4.1.1 Operativ struktur

Luftforsvarets operative struktur omfatter i dag kontroll- og varslingsystem, kampfly, bakkebasert luftvern, elektronisk krigføringsfly, maritime overvåkingsfly, maritime helikoptre, taktiske transporthelikoptre, taktiske transportfly, baseforsvar, redningshelikoptre og store deler av vedlikeholdsstøtten. Den luftoperative strukturen er tilgjengelig på kort varsel, men vil ha begrenset utholdenhet for operasjoner nasjonalt og i utlandet.

NATOs luftkommandostruktur påvirker det nasjonale behovet for å kunne lede luftoperasjoner. Luftforsvaret skal planlegge, lede og gjennomføre integrerte luftoperasjoner i et fellesoperativt miljø. Det anbefales derfor at dagens to stasjoner for kontroll- og varsling (CRC Mågerø og CRC Sørreisa) legges ned. Det etableres et luftkommando- og kontrollsystem (LKK-system) bestående av et nasjonalt luftoperasjonssenter (NAOC), tett integrert med en ARS, ved FOH på Reitan. NAOC og ARS samlokaliseres og opererer tett integrert med FOH. Nye operasjonskonsepter og teknologiske løsninger forutsetter et nytt integrert luftoperasjonssenter med en ARS. Dette vil gi en organisasjon som er fleksibel og fremtidsrettet, med gode interne og eksterne prosesser som legger grunnlaget for en best mulig utnyttelse av LKK-systemene og Luftforsvarets operative plattformer. En slik løsning vil forenkle stridsledelse av både defensive og offensive luftoperasjoner.

Utholdenheten til LKK-systemet skal ivaretas ved å prioritere dublerende teknologiske løsninger, inkludert å videreutvikle den mobile kapasiteten Air Control Unit (ACU), samt ved å utnytte den samlede personellmassen på både operativ og teknisk side. NATOs luftbårne overvåkings- og kontrollkapasitet (AWACS) kan dessuten bidra til å dekke det nasjonale behovet når disse er tilgjengelige.

Luftforsvarets kontroll- og varslings-skole (LKVS) og Programmeringssenteret (PS) samlokaliseres med NAOC og ARS. I tillegg til vanlig oppdragsportefølje, har LKVS og PS i dag krigs- og styrkeproduksjonsfunksjoner som vil videreutvikles for å skape utvidede synergier.

Den operative strukturen styrkes med innfasingen av nye kampfly. Kampflyene er en avgjørende kapasitet for at Forsvaret skal kunne løse sine oppgaver i fremtiden. Kampflyvåpenet er en av de mest fleksible kapasitetene Forsvaret rår over, ikke minst hva gjelder nasjonal suverenitetshevdelse og krisehåndtering. Det fremtidige kampflyvåpenet vil være et sentralt virkemiddel for luftromskontroll, ildstøtte, informasjonsinnsamling og langtrekkende presisjonslevert ild. Kampflyene vil som i dag stå på beredskap (QRA) for NATO, og være tilgjengelige for nasjonal anvendelse.

QRA (I) - Quick Reaction Alert (Interceptor):

- Sammen med nasjonale etterretnings- og overvåkingskapasiteter er kampfly på beredskap viktig for å opprettholde kontroll med, og å utøve suverenitetshevdelse i norsk luftrom.
- To kampfly med skarpe våpen står tilgjengelig på 15 minutters beredskap hele året.
- Gjennom QRA bidrar Norge til NATOs stående fly-operative beredskap i Nord-Europa, med mulighet for sømløs overføring til nasjonal kontroll og anvendelse.
- QRA-beredskapen er underlagt NATOs kontroll, og utøves gjennom Luftforsvarets kontroll- og varslingsstasjoner som er på kontinuerlig beredskap.
- QRA-flyene er et innsatsmiddel som skal kunne avskjære, identifisere og avvise, samt i ytterste fall engasjere fremmede fly for å sikre integritet i NATOs luftrom (Air Policing).
- QRA-beredskapen kan avgis av NATO til nasjonal luftmilitær beredskap for å hevde norsk suverenitet mot krenkelser i forbindelse med nasjonal episode- og krisehåndtering. QRA danner således utgangspunktet for å etablere det laveste trinn i en nasjonal skalerbar høy luftmilitær beredskap (HLB). Denne skal også kunne etableres midlertidig utenfor kampflybasen.
- Mellom 2007 – 2010 foretok QRA-flyene 153 identifiseringer av fly i luftrommet rundt Norge.

Det anbefales at ambisjonsnivå for den fremtidige kampflykapasiteten, slik dette er beskrevet i St.prp. nr. 48 (2007-2008) opprettholdes. Basert på oppdaterte antallsberegninger fra anskaffelsesprogrammet (F-35 programmet), er det i dette rådet lagt til grunn en flåtestørrelse på 48 F-35 kampfly, i tillegg til de fire F-35 for treningsformål som er besluttet anskaffet. Styrkeproduksjon og operativt ambisjonsnivå er dimensjonerende for antall kampfly. Strukturen videreutvikles i henhold til nødvendige oppgraderingsprogram. Evnen til å levere langtrekkende presisjonsild, både som selvstendig innsats-element og til støtte for land- og sjøelementer, videreutvikles.

Det bakkebaserte luftvernsystemet NASAMS og Luftforsvarets mobile baseforsvar anbefales lokalisert til kampflybasen. Dette gir synergier for kampflymiljøet, fleksibilitet og bedre ressursutnyttelse. Bakkebasert luftvern er en vesentlig

faktor for beskyttelse av kampflybasen og til forsvar av andre prioriterte objekter mot trusler fra luften. Baseforsvaret er en forutsetning for Luftforsvarets innsatsevne. Baseforsvaret og deployerbar logistikkstøtte er nødvendig for at kampfly og andre luftkapasiteter skal etablere seg på, og operere fra flystriper/flyplasser med lav eller ingen permanent bemanning eller infrastruktur. Innretningen av disse kapasitetene må tilpasses strukturen og behovet for å benytte sivilt drevne flyplasser i fremtiden. Luftverntaktisk skole ved Bodø og Baseforsvarstaktisk skole ved Rygge, anbefales flyttet til kampflybasen, integrert med luftvern og baseforsvar.

Flyene for elektronisk krigføring og kalibreringsflyging (DA-20) er fortsatt et viktig støtteelement i alle luftoperasjoner og for trening av en rekke av Forsvarets operative enheter. Plattformen brukes i stor grad til å hente inn, etablere og vedlikeholde data, og bidrar dermed til å forberede og gjennomføre operasjoner. DA-20 anbefales flyttet til Gardermoen, samlokalisert med transportflyene C-130J. Dette vil gi en bedre utnyttelse av de ressurser som er tilknyttet disse to flysystemene.

Luftforsvarets P-3 C/N maritime overvåkingsfly, stasjonert på Andøya, utfører primært maritim overvåking og informasjonsinnsamling i nordområdet. Det vil på sikt være kostbart å videreføre P-3 systemet, da plattformen eldes med et stadig større behov for videre oppgraderinger. Forsvaret vil i løpet av den neste tiårsperioden stå som én av få brukere av P-3 i NATO, med gitt konfigurasjon. Dette kan begrense muligheten for fortsatt flernasjonalt samarbeid og kostnadsdeling av plattformutviklingen.

Innfasingen av NH 90 maritime helikoptre vil, sammen med P-3, gi en forsterket kapasitet på havovervåking og til å bekjempe ubåter. Denne økningen, sammen med evnen til å sammenstille informasjon fra et bredt spekter av andre sensorer og kilder, gir grunnlag for å effektivisere den totale kapasiteten, først og fremst innenfor overflateovervåking. Ved å beholde P-3 C, sammen med NH 90, vil kapasiteten videreføres. Det anbefales derfor å fase ut de to P-3 N flyene. Tidspunkt for utfasing av P-3 N må ses i sammenheng med oppgraderingsprogram og tilgjengelighet på P-3 C.

Forsvarets støttesenter for elektronisk krigføring (FEKS) opprettholder en nasjonal kompetanse til å utnytte det elektromagnetiske spektrum ved å bruke

allerede innsamlet informasjon til å gjennomføre aktive og passive tiltak. Forsvarets nye kampfly vil ha en tydelig rolle innenfor det elektromagnetiske domenet, og vil således være tilknyttet et analysesenter ved kampflybasen. FEKS anbefales lokalisert til fremtidig kampflybase for å gi synergi med kampflymiljøet. Rollen som støtte- og kompetansesenter for hele Forsvaret EK-miljø videreføres.

Luftforsvarets Bell 412 taktiske transporthelikoptre anbefales videreført med delt lokalisering mellom Bardufoss og Rygge. Helikoptrenes rolle er primært å støtte spesialstyrkene og Hæren, samt medisinsk evakuering i forbindelse med operasjoner. Forsvaret har gjennom mange år stilt helikoptrene til disposisjon for politiet i forbindelse med trening, øving, og operativ innsats. Denne støtten videreføres og utvikles i tråd med Forsvarets og politiets behov. Forsvaret har en betydelig helikopterkapasitet som har flere oppgaver og roller, med en tilpasset beredskap og tilgjengelighet. Både Kystvaktens og redningstjenestens helikoptre løser daglig oppdrag til støtte for sivile myndigheter.

4.1.2 Logistikk og støtte

Moderniseringen av Luftforsvaret med tilhørende støttevirksomhet vil medføre en økning i kostnadene for logistisk understøttelse. Nye maritime helikoptre og kampfly utgjør de viktigste elementene i denne utviklingen. Med nye materiell-systemer tilbys nye konsepter og løsninger som påvirker innretningen av Forsvarets egne logistikk- og støttefunksjoner. Forsvaret kommer i økende grad til å inngå langsiktige avtaler om støttevirksomheten med eksterne aktører. Aktiviteter som direkte understøtter den operative virksomheten skal imidlertid ivaretas av Forsvaret.

De mulighetene som ligger i å samarbeide med eksterne aktører, herunder industrien og forsvarssektoren i andre land, vil utnyttes i størst mulig grad. Balansen mellom hva Forsvaret selv skal gjøre og hva andre skal bidra til, må skapes med grunnlag i løsninger som gir tilstrekkelig operativ evne og kostnadseffektiv drift.

Forsvaret skal tilrettelegge for og utnytte effekten av flernasjonalt samarbeid om logistikkstøtte for de nye kampflyene. Det legges blant annet til grunn at den flernasjonale logistikkorganisasjonen som etableres for F-35 skal forestå depotvedlikehold og ivareta et sammenhengende ansvar

for etterforsyning av komponenter og reservedeler. Innenfor kompetanseutvikling og utdanningsvirksomhet for personell tilknyttet logistikk- og støttevirksomheten, vil samarbeid med andre bli vektlagt. Forsvaret skal være en aktiv pådriver for at det etableres kostnadseffektive og helhetlige løsninger til beste for Forsvaret og det flernasjonale samarbeidet.

Logistikkstøtten for Luftforsvaret videreutvikles i tråd med forbedrings- og fornyingsarbeidet i Forsvaret. Virksomheten skal tilpasses i takt med at gamle materiellsystemer utfases og nytt materiell med nye logistikk-løsninger innføres.

4.1.3 Base- og støttestruktur

Integrasjonen mellom luftoperasjonssenteret, kontroll- og varslingsstasjonen (ARS) og Forsvarets operative hovedkvarter på Reitan vil danne grunnlaget for et nytt og videreutviklet luft-kommando- og kontrollkonsept. Det skapes store synergier innenfor organisering, interne og eksterne prosesser, utnyttelse av personell og kompetanse, samt gjennomføring av fellesoperasjoner, også i samhandling med andre lands styrker. Opprettelsen av ARS på Reitan er beregnet til å gi en årlig driftsinnsparing på ca. 70 mill. kroner og en positiv nåverdi på omlag 340 mill. kroner i et 20-års perspektiv. Tiltaket krever EBA-investeringer i størrelsesorden 450 mill. kroner.

Valg av kampflybaseløsning er basert på en vurdering av operative forhold knyttet til styrkeproduksjon og operasjoner, kostnader til investering og drift, samt en vurdering av de viktigste konsekvensene som følger av de ulike lokaliseringalternativene. Lokalisering av nye kampfly skal først og fremst bidra til å sikre at Forsvaret kan løse sine oppgaver. Vurderingen har derfor tatt utgangspunkt i behovene i den operative virksomheten, det vil si styrkeproduksjon og operasjoner. I vurderingen er det også lagt til grunn at det nye kampflyet representerer en helt ny generasjon fly, med økt rekkevidde og betydelig bedre ytelse, særlig innenfor informasjons- og innsatsdomenet. Den nye teknologien som kampflyet representerer, krever også endringer i den konseptuelle tilnærmingen til operasjoner og organiseringen av virksomheten. Dette har påvirket valget av base for de nye kampflyene.

De to én-basealternativene (Bodø og Ørland), og de to to-basealternativene (Evenes-Ørland og Bodø-Ørland) som er

vurdert som realistiske kampflybaseløsninger har alle styrker og svakheter. Den grunnleggende utfordringen med to-baseløsningene er at de er betydelig mer kostnadskrevende, både med hensyn til investeringer og drift. Det er ikke nødvendig av operative hensyn å ha en to-baseløsning. En helhetlig vurdering tilsier derfor at kampflyene, inkludert QRA-flyene, samles på én base, noe som sammen med et mobilt og fleksibelt deployeringskonsept vil gi en meget god operativ og kostnadseffektiv løsning.

Kampflybasen er utgangspunktet for å styrkeprodusere, understøtte og operere kampflyene. Ut fra kampflybasen vil Luftforsvaret også gjennomføre fredstidsoperasjoner knyttet til nasjonal suverenitetshevdelse og NATOs kampflyberedskap (QRA). Kampflybasen danner videre utgangspunktet for et fleksibelt deployeringskonsept for anvendelse av kampflyene i Norge og utlandet. Ved behov skal kampflyberedskap (for NATO eller nasjonalt) kunne etableres på ett eller flere steder utenfor kampflybasen. Den samlede militære og sivile flyplassinfrastrukturen, sammen med Luftforsvarets deployerbare basekapasiteter og logistikkbase Luft, vil være kjernen i et slikt konsept.

Den samlede vurderingen av de alternative basene for Forsvarets nye kampfly, tilsier at kampflyene, inkludert QRA-beredskapsflyene, lokaliseres på Ørland. QRA på Ørland vurderes som en operativt tilfredsstillende utgangslokalisering. Løsningen gir en kostnadseffektiv gjennomføring av QRA-oppgavet ved at man trekker veksler på de flyene som allerede er på kampflybasen, og man kan nyttiggjøre seg hele organisasjonen av personell og funksjoner som allerede har som oppgave å drifte kampfly.

Med et fleksibelt treningskonsept hvor øving periodevis kan foretas ved andre baser i Sør- og Nord-Norge, og med et fleksibelt stridskonsept der styrket beredskap også kan etableres på andre baser, vil Ørland være det totalt sett beste alternativet.

Basen vil gi et godt grunnlag for å videreutvikle kampflyvåpenet og tilhørende systemer som basestøtte og luftvern. Disse miljøene er i dag spredt på flere steder, og en samling til én base vil gi faglige og operative synergier.

Ørland er dessuten vurdert å ha akseptable miljømessige

konsekvenser, og den laveste samlede levetidskostnaden. Ørland er i dag en tilnærmet ren militær flyplass med kun en liten sivil del. Dette gir generelt sett stor handlefrihet og fleksibilitet. Flystasjonen har et betydelig areal innenfor stasjonsområdet som kan utnyttes hvis behovet skulle øke i fremtiden, uten at det forventes å komme i konflikt med andre aktører og sivilbefolkningen. Ørland har meget god tilgang til nasjonalt luftrom over sjø og land, med få restriksjoner. Dette gir stor handlefrihet for den daglige operative virksomheten. God tilgang på øvingsluftrom, inkludert skytefelt, over sjø og over land i kort avstand fra basen og god infrastruktur for trening, er vesentlige forhold som gjør at Ørland vurderes å være meget godt egnet for kostnadseffektiv nasjonal og alliert øving og trening.

Videre vil samling av kampflyene og betydelige deler av Luftforsvarets øvrige operative aktiviteter legge grunnlaget for å utvikle robuste og bærekraftige fagmiljøer som ivaretar personellet innenfor ett geografisk område.

Bodø hovedflystasjon anbefales lagt ned.

Etableringen av en kampflybase på Ørland er beregnet til å gi en årlig driftsinnsparing på ca. 210 mill. kroner. Dette gir en positiv nåverdi på omlag 300 mill. kroner i et 20-års perspektiv, sammenliknet med drift på dagens to baser. Tiltaket krever EBA-investeringer i størrelsesorden 5,1 mrd. kroner og utgjør et sentralt element i en rasjonell og helhetlig konsentrasjon av Luftforsvarets virksomhet.

Justis- og politidepartementet har ansvaret for redningshelikoptertjenesten, mens Forsvaret har driftsansvaret for redningshelikoptrene, som også utfører oppdrag for Forsvaret, i tillegg til selve redningstjenesten. Fremtidig lokalisering av ledelse for 330-skvadron må ses i lys av anskaffelsen av nye redningshelikoptre, samt vurderes i sammenheng med fellesoperativ innretning på bruken av disse redningshelikoptrene.

Bardufoss flystasjon utvikles til en helikopterbase med felles ledelse for NH 90 maritime helikoptre og Bell 412, med tilhørende avdelinger i Bergen og på Rygge.

Andøya flystasjon anbefales videreført med fire P-3 C maritime overvåkingsfly. Fremtidig utvikling av stasjons-

strukturen må vurderes i sammenheng med utviklingen av P-3 C, fremtidig innretning av den maritime kapasiteten, og et fremtidig behov for luftbårne sensorer.

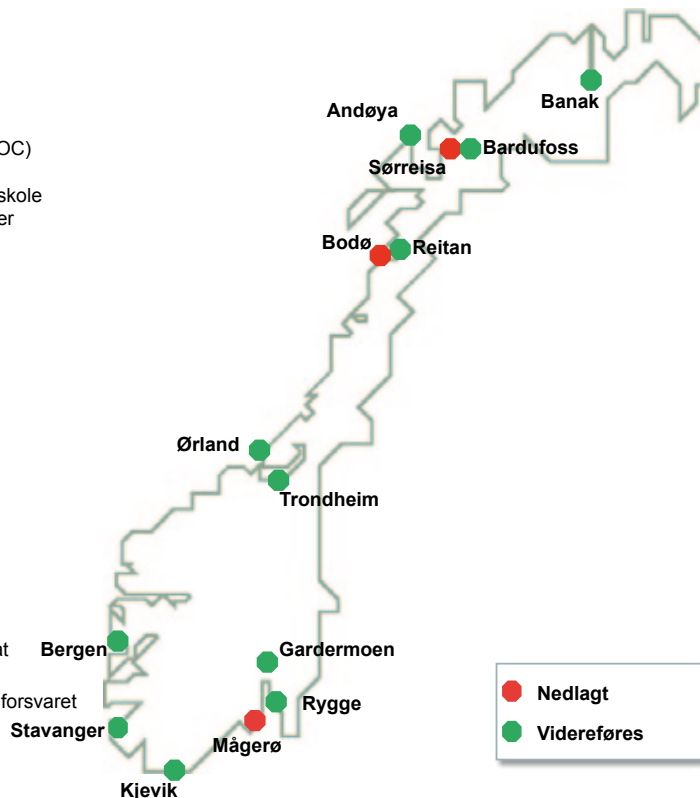
Rygge flystasjon anbefales redusert til en base med en avdeling Bell 412 taktiske transporthelikoptre og med redningshelikoptre. Forsvarets EK-støttesenter anbefales flyttet til kampflybasen, og ses i sammenheng med opprettelsen av et felles analysesenter tilknyttet ny kampflybase. DA-20 med støttevirksomhet anbefales flyttet til Gardermoen og konsentrert innenfor dagens flystasjonsstruktur. Basegrepene DA-20 og Forsvarets EK-støttesenter er beregnet til å gi en årlig driftsinnsparing på ca. 30 mill. kroner og en positiv nåverdi på omlag 280 mill. kroner i et 20-års perspektiv. Dette krever EBA-investeringer i størrelsesorden 160 mill. kroner. I tillegg til ovennevnte basegrep er det aktuelt å legge til rette for en mer kompakt baseløsning ved Rygge. En kompaktbaseløsning for helikoptre på Rygge innebærer at en betydelig mengde bygninger og annen infrastruktur som det ikke lenger er behov for, kan avhendes. Kompaktbaseløsningen er beregnet til å gi en årlig driftsinnsparing på ca. 30 mill. kroner.

Forsvaret er i dag flyplassoperatør på Bodø, Andøya, Bardufoss, Ørland og Rygge, og har dermed driftsansvaret på disse. Forsvaret har gjennom en lengre periode redusert og avviklet sitt ansvar som drifts- og flyplassoperatør ved en rekke flyplasser. Dette er i tråd med en generell utvikling i Luftforsvaret. Forsvaret har ikke et operativt eller styrkeproduksjonsmessig behov for å drive nasjonale flyplasser, bortsett fra den fremtidige kampflybasen. Det anbefales derfor at Forsvarets nåværende ansvar som flyplassoperatør, utenom for Ørland, skal overføres sammen med driftsansvaret til andre aktører, når dette anses hensiktsmessig.

Alternative lokaliseringer for Luftforsvarets ledelse er vurdert med utgangspunkt i operative, styrkeproduksjonsmessige og økonomiske forhold. Kostnadene ved å flytte Luftforsvarets ledelse er store, og det er derfor ikke tilrådelig med en flytting. Luftforsvarets ledelse med generalinspektøren for Luftforsvaret og Luftforsvarsstaben, Luftoperativt inspektorat og Luftforsvarets utdanningsinspektorat, anbefales videreført på Rygge.

Luftforsvarets basestruktur

Andøya:	Maritime overvåkingsfly P-3C
Bardufoss:	Hovedbase helikoptre Transporthelikoptre Bell 412 Maritime helikoptre NH 90 Luftforsvarets flygeskole
Sørreisa:	LSTN Sørreisa nedlegges
Reitan:	Nasjonalt luftoperasjonssenter (NAOC) Kontroll- og varsling (ARS) Luftforsvarets kontroll- og varslingsskole Luftforsvarets programmeringssenter
Bodø:	Bodø hovedflystasjon nedlegges
Ørland:	Hovedbase kampfly Kampfly F-35 NASAMS luftvern Luftverntaktisk skole Baseforsvar Baseforsvarstaktisk skole Forsvarets EK-støttesenter (FEKS) NAEW FOL
Trondheim:	Luftkrigsskolen
Bergen:	Maritime helikoptre NH 90
Gardermoen:	Transportfly C-130J EK/VIP-/kalibreringsflyging DA-20
Rygge:	Transporthelikoptre Bell 412 Luftforsvarsstaben Luftoperativt inspektorat Luftforsvarets utdanningsinspektorat
Mågerø:	LSTN Mågerø nedlegges
Stavanger:	Felles rekruttskole Luftforsvaret/Sjøforsvaret
Kjevik:	Luftforsvarets skolesenter
REDNINGSHELIKOPTERBASER (330 SKV)	Banak, Bodø, Ørland, Florø, Rygge, Sola

Kartet gir oversikt over de viktigste virksomheter som anbefales nedlagt og videreført. Nærmere beskrivelse av den videre utviklingen innenfor de enkelte virksomhetene og basene fremgår av øvrig tekst i rapporten.

4.1.4 Personell- og kompetansestruktur

Ovennevnte endringer gjør det både mulig og nødvendig med en ny innretning på utdanningen og kompetanseutviklingen i Luftforsvaret. Fremtidig utvikling av Luftforsvarets skolesenter på Kjevik må ses i lys av de nye behovene strukturen vil ha. For det tekniske personellet betyr dette at fag- og systemspesifikk teknisk utdanning overføres til de basene der strukturelementene er lokalisert. Der det er naturlig og kostnadseffektivt skal utdanningen ses i sammenheng med mulighetene som byr seg i det sivile markedet og i samarbeid med andre land. Også grunnleggende teknisk utdanning bør i fremtiden i større grad gjennomføres i felles regi i Forsvaret, i det sivile markedet, eller gjennom

flernasjonalt samarbeid. Den endrede innretningen av utdanningen i Luftforsvaret vil være en funksjon av endrede konsepter for operativ virksomhet, nye logistikk- og støttekonsepter, og utviklingen av den nye basestrukturen. Luftforsvarets grunnleggende befalsutdanning ved Kjevik tilpasses denne utviklingen. Flyttingen av Luftforsvarets rekruttutdanning ved KNM Harald Haarfagre på Madla er vurdert på nytt. Av hensyn til kostnader ved en eventuell flytting, og utviklingen av den nye basestrukturen i Luftforsvaret, anbefales det at Luftforsvarets rekruttskole ved Madla videreføres.

Anbefaling om Luftforsvarets langsiktige utvikling

LUFTFORSVARET			
Målbilde	2016	2020	2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none"> 1 Luftoperasjonssenter 1 ARS kontroll- og varslingsstasjon 48+9 F-16 kampfly 4 P-3C maritime overvåkingsfly 2 P-3N maritime overvåkingsfly 2+1 DA-20 EK- og kalibreringsfly 4 C-130J transportfly 18 Bell 412 transporthelikoptre 8 NH 90 maritime helikoptre 12 Sea King redningshelikoptre NASAMS luftvern Baseforsvar 	<ul style="list-style-type: none"> 1 Luftoperasjonssenter/ARS F-35 kampfly F-16 kampfly 4 P-3C maritime overvåkingsfly 2+1 DA-20 EK- og kalibreringsfly 4 C-130J transportfly 18 Bell 412 transporthelikoptre 14 NH 90 maritime helikoptre Nye redningshelikoptre NASAMS luftvern Baseforsvar 	<ul style="list-style-type: none"> 1 Luftoperasjonssenter/ARS 52 F-35 kampfly 4 P-3C maritime overvåkingsfly 2+1 DA-20 EK- og kalibreringsfly 4 C-130J transportfly 18 Bell 412 transporthelikoptre 14 NH 90 maritime helikoptre Nye redningshelikoptre NASAMS luftvern Baseforsvar
Utvikling	2013 - 2016	2017 - 2020	2021 - 2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none"> Installasjon ACCS ved CRC Sørreisa ARS (ACCS) ved Luftoperasjonssenter prosjekteres CRC Mågerø nedlegges NH 90 under innfasing 	<ul style="list-style-type: none"> Integrering av ARS (ACCS) med Luftoperasjonssenteret og FOH CRC/ARS Sørreisa nedlegges Innfasing av F-35 Utfasing F-16 påbegynnes P-3N utfases Nye redningshelikoptre innfases Sea King utfases 	<ul style="list-style-type: none"> F-16 utfaset F-35 innfaset Nye redningshelikoptre innfaset Vurdering av nytt taktisk transporthelikopter

LUFTFORSVARET			
Målbilde	2013 - 2016	2017 - 2020	2021 - 2024
Ørland	Anleggsperiode påbegynnes. Opprettholde aktivitet med F-16. Samle luftvern og baseforsvar.	Anleggsperiode med ferdigstillelse. Konvertering av flygerne for F-35. Innfasing av F-35. Avsluttet aktivitet med F-16 . Forsvarets EK-støttesenter tilført.	Ny kampflybase etablert med F-35 kampfly, luftvern og baseforsvar.
Bodø	Flytte luftvern og luftverntaktisk skole til Ørland.	Reduksjon av aktivitet med F-16. Avvikle stasjonsdrift i takt med Ørland som ny kampflybase.	Flystasjonen nedlagt.
Reitan	Luftoperasjonscenter etableres.	Integrert luftoperasjonscenter og ARS etablert. Luftforsvarets kontroll og varslingsskole etablert. Programmeringssenteret etablert.	
Mågerø	Stasjonen nedlegges med overføring av aktivitet til Reitan.		
Sørreisa		Stasjonen nedlegges med overføring av aktivitet til Reitan.	
Bardufoss	Videreutvikles som hovedbase for helikoptre. Flyplassdrift endret innretning.		
Haakonvern	Anleggsperiode for etablering av NH 90 detasjement påbegynnes.	NH 90 detasjement etablert.	
Andøya	Flyplassdrift endret innretning.		
Gardermoen	Etablerer drift av DA-20.		
Rygge	Detasjementsbase for helikoptre utvikles. DA-20 flyttes til Gardermoen. Baseforsvarstaktisk skole og baseforsvar flyttes til Ørland. Flyplassdrift endret innretning.	Forsvarets EK-støttesenter til Ørland. Rygge avviklet som flystasjon.	
Banak	Videreføres.		
Kjevik	Teknisk systemutdanning ved Luftforsvarets skolesenter vurderes i forhold til logistikk-konsept for nye fly og helikoptre.		
Trondheim	Luftkrigsskolen videreføres.		
Banak, Bodø, Ørland, Florø, Sola, Rygge	Redningshelikoptertjenesten videreføres	Basene oppgradert iht. innfasing av nye redningshelikoptre.	
Sola	Luftforsvarets aktiviteter avvikles. Lokalisering av ledelse for 330 skvadron vurderes ifm. anskaffelse av nye redningshelikoptre.		

En tydelig og langsiktig innretning og ambisjon for landforsvaret

Landforsvaret er avgjørende for å kunne løse Forsvarets oppgaver. Oppdragene krever vel utrustede og godt trent hær- og heimevernsavdelinger som raskt er tilgjengelige for et bredt spekter av oppdrag. Landforsvaret bidrar til å håndtere rutinemessige oppgaver, episoder og kriser i Norge og mot norske interesser, samt til kollektivt forsvar av NATO-allierte. I tillegg bidrar Hæren med godt utrustede og trente avdelinger til operasjoner i utlandet. Samlet utgjør disse oppgavene grunnlaget for den anbefalte innretningen og organiseringen av landforsvaret.

Heimevernet utgjør den landsdekkende territorielle delen av landforsvaret, med hovedoppgaver knyttet til vakthold og sikring av viktige sivile og militær objekter. Heimevernet skal være tilgjengelig på kort varsel. Soldater med god lokal-kjennskap skal kunne ta del i alt fra å støtte det sivile samfunn ved ulykker og større katastrofer, til å løse rene militære stridsoppdrag. Heimevernet er en sentral bidragsyter i det sivilt-militære samarbeidet gjennom den desentraliserte strukturen og tett kontakt med sivile myndigheter. Hæren løser et bredt spekter av oppgaver, fra grense- og kongevakt til kompliserte landoperasjoner hjemme og ute. Brigade Nord er kjernen i det mobile landforsvaret. Brigaden skal gjennomføre høyintensive mekaniserte landoperasjoner med støtte fra andre forsvarsgrener og allierte. Utvikling av robuste hæravdelinger med høy kompetanse og god tilgjengelighet skaper økt handlefrihet til raskt å kunne løse oppgaver både i Norge og utlandet.

Hæren og Heimevernet er selvstendige, men komplementære organisasjoner som sammen skaper et robust landforsvar med et bredt spekter av kapasiteter. Landforsvaret vil sammen med det øvrige forsvaret utgjøre en militær terskel som sikrer stabilitet og evne til å ivareta norsk suverenitet og norske interesser.

4.2 Hæren

Hæren skal løse et bredt spekter av oppgaver fra å stille grense- og kongevakt til å gjennomføre kompliserte landoperasjoner hjemme og ute. Brigade Nord er Hærens hovedelementet i det mobile landforsvaret. Brigaden skal gjennomføre høyintensive mekaniserte landoperasjoner med støtte fra andre forsvarsgrener og allierte. Hæren er den mobile delen av landforsvaret, organisert, utrustet og trent både for å løse oppgaver i Norge og i utlandet. Hæren stiller et betydelig antall avdelinger og personell til operasjoner i utlandet. Denne innsatsen tilfører Hæren en uvurderlig kompetanse og erfaring som bidrar til forsvarsgrenens videre utvikling.

Virksomheten i Hæren er i stor grad konsentrert rundt utdanning av vernepliktige mannskaper inne til førstegangs-tjeneste. Denne produksjonsmodellen med tilhørende operativ tilgjengelighet begrenser Hærens muligheter for å utvikle den operative evnen, spesielt innenfor brigaden. Dette kommer særlig til syne ved at det periodevis er svært lav tilgjengelighet på mobile landstyrker, samt at det medfører et omfattende og kostnadskrevenne utdanningssystem for å kvalifisere personellet for operasjoner i utlandet. For å kunne øke den operative evnen og tilgjengeligheten i

Hæren, kreves en endring av hvordan Hæren konseptuelt er innrettet, organisert og trent. Denne utviklingen skal understøttes av investeringer i nytt materiell og en videreutvikling av evnen til å samhandle i nettverk.

Flere stridsklare avdelinger vil skape en større forutsigbarhet i Hærens tilgjengelighet, og dermed skape handlefrihet til å benytte Hæren både hjemme og ute. Krevende kampoperasjoner med moderne og høyteknologisk materiell stiller krav til personell med høy kompetanse. En videreutvikling av personellens sammensetning, kompetanse og erfaring skal sikre et dypere og bredere erfaringsgrunnlag som gir bedre utnyttelse av avdelinger i operasjoner. I tillegg er det nødvendig å benytte en større del av personellet som tjenestegjør i stabs-, støtte- og skoleavdelinger i den operative strukturen. Godt trente hærstyrker skal i større grad enn i dag være klare for et bredt spekter av oppdrag uten lang, forutgående opptreningsperiode. En større andel fast personell kan også forsterke personellsikkerheten under trening, øving og operasjoner.

Ambisjonen om å kunne stille avdelinger til operasjoner i utlandet videreføres slik den er beskrevet i gjeldende langtids-

plan. Hæren skal tidvis kunne stille stridsgruppe på bataljonsnivå, og over tid å kunne stille en stridsgruppe på kompaninivå. For operasjoner i utlandet skal det tilstrebes å benytte Hærens avdelinger slik de er organisert og utrustet hjemme.

4.2.1 Operativ struktur

Hærens mekaniserte struktur videreføres innenfor rammen av brigaden. Det anbefales å endre organisering og samhandling mellom Hærstaben og stab Brigade Nord. Tiltaket frigir årsverk til operative avdelinger, tydeliggjør Brigade Nord som operativ stab, og gir mulighet for å utnytte offiserer fra stab-, støtte- og skoleavdelinger i operativ virksomhet. Som ressursmessig grunnlag for å styrke den operative evnen i de øvrige delene av Brigade Nord, anbefales 2. bataljon nedlagt. Videre anbefales kapasiteten knyttet til taktiske psykologiske operasjoner avvirket, da det ikke er hensiktsmessig å videreføre psykologiske operasjoner på taktisk nivå, uten at det finnes et naturlig oppheng av en slik enhet i høyere kommandonivå.

Forsvarets spesialkommando/Hærens Jegerkommando er en del av Hæren, men er en felles strategisk ressurs, og er omtalt i kapittel 4.5.

HM Kongens Garde skal ivareta vakthold og sikring av kongehuset, og i gitte tilfeller kunne løse et bredere spekter av sikringsoppgaver. Garden viste den 22. juli at det er en avdeling som gjennom tilstedeværelse i hovedstaden er relevant i forbindelse med vakthold og sikring også ut over de kongelige residenser. I tillegg videreføres oppgavene knyttet til musikk, seremonier og drill. HM Kongens Garde videreføres.

Grensevakten ivaretar myndighetsutøvelse, støtte til grensekommisæreren og suverenitetshevdelse langs den norsk-russiske grensen. Grensevakten videreutvikles som en vernepliktbasert stående, lett infanteribataljon innenfor vedtatte målsettinger for avdelingen.

Brigade Nord anbefales videreutviklet basert på to mekaniserte bataljoner. I nasjonal sammenheng er brigadenivået det øverste taktiske landoperative nivå og dimensjonerer dermed brigadens organisasjon, evnen til å lede, samt behovet for kompetanse. En nasjonal evne til å lede på brigadenivå er også en forutsetning for å kunne samarbeide med allierte styrker innenfor en operasjonell, landmilitær ramme.

Brigadens mange ulike avdelinger gir fleksibilitet til å sette sammen alternative innsatsenheter avhengig av behov, med tyngdepunkt innenfor kampavdelinger, etterretning, artilleri, ingeniør eller logistikk i operasjoner utenlands. Brigaden vil bestå av fast tjenestegjørende personell og vernepliktige mannskaper inne til førstegangstjeneste. I tillegg vil Hæren ha et antall trente reserver, noe som vil øke tilgjengeligheten og handlefriheten til å stille operative avdelinger både i Norge og for operasjoner i utlandet.

Brigade Nord må kunne lede landoperasjoner på flere nivåer. Brigadens ledelseelement, **Brigadekommandoen**, består av brigadeledelse og -stab, Sambandsbataljonen, Etterretningsbataljonen og Militærpolitikompaniet. Brigadekommandoen er stående, mobil og ivaretar taktisk ledelse og koordinering av egne og eventuelt andre tildelte landstyrker fra alle våpen- og troppearter. Evne til å planlegge med, og koordinere innsats fra tildelte ressurser, særlig innsats fra luften, skal videreføres. Med utgangspunkt i brigadekommandoen kan det etableres både mindre, tilpassede ledelselementer og en mer robust ledelse for å ivareta utfordringer ut over det brigaden normalt er forutsatt å gjøre.

De **mekaniserte bataljonene** anbefales videreutviklet og styrket, én i Troms og én i Østerdal garnison. Bataljonene skal løse oppdrag alene, som kjernen i en bataljonsstridsgruppe satt opp med ressurser fra øvrige kommando- og kontrollavdelinger og taktisk støtte- og logistikkavdelinger i brigaden, eller som manøverbataljoner innenfor brigaden som enhet. Bataljonene er robuste og med god tilgjengelighet for bruk i alle typer militære operasjoner, men er primært organisert og utrustet for høyintensive kampooperasjoner nasjonalt. Ved å etablere to likeverdige og tilgjengelige mekaniserte bataljoner vil disse danne kjernen i hver sin bataljonsstridsgruppe. En slik videreutvikling vil øke tilgjengeligheten i Hæren og dermed Forsvarets evne til å bidra med landmilitære kapasiteter fra brigaden. Brigaden tilføres kampluftvern for egenbeskyttelse mot luftangrep, samt stridstekniske, førerløse luftfarkoster for oppklaring og rekognosering.

Etterretningsbataljonen, Militærpolitikompaniet og Sambandsbataljonen er brigadens kommando- og kontrollavdelinger. Avdelingene er avgjørende for brigadekommandoen evne til å utøve effektiv kommando og kontroll over styrker i alle typer operasjoner.

Artilleribataljonen og Ingeniørbataljonen er brigadens taktiske støtteavdelinger. Avdelingene tilfører brigaden nødvendig ildkraft, beskyttelse og mobilitet i alle typer operasjoner.

Logistikkbataljonen og Sanitetsbataljonen er brigadens logistikkavdelinger. De yter nødvendig logistikk- og sanitetsstøtte for å kunne drive operasjoner over tid.

4.2.2 *Logistikk og støtte*

Etter endringer i Forsvarets logistikkorganisasjon har Hæren overtatt betydelige logistikk- og støttefunksjoner, både til å understøtte egen drift og til støtte for Forsvaret som helhet. Det er nødvendig med en helhetlig gjennomgang av Hærens logistikk- og støtteorganisasjoner for best mulig å samordne støtten til både Hæren og Forsvaret for øvrig. Bedre utnyttelse gjennom omstrukturering av eksisterende logistikk- og støtteavdelinger, herunder organisering av verksteder tillagt Hæren, skal derfor vurderes. Forsyning og vedlikehold internt i brigaden skal samordnes for å forbedre logistikktøtten til brigadeavdelingene. Dette vil legge til rette for en forenkling av styringslinjene og etablering av mer kostnads-effektive driftsmodeller.

Forsvarets kompetansesenter for logistikk og operativ støtte (FKL) er et felles operasjonsstøttesenter for hele Forsvaret. Hovedoppgavene til avdelingen er operative leveranser, fagutvikling og kompetanseproduksjon. Avdelingen er Forsvarets kompetansesenter innenfor logistikk og produksjon av operative støtteelementer.

FKL leverer tilpassede operative elementer til både nasjonale og internasjonale oppdrag. De operative logistikkleveransene og støtten avdelingen bidrar med er vesentlige i Forsvarets operasjoner, både i inn- og utland. Utviklingen av FKLs organisasjon og virksomhet skal ses i lys av behovet for en helhetlig gjennomgang av Hærens logistikk og støtteorganisasjon.

4.2.3 *Base- og støttestruktur*

Hærens garnisoner, baser og leire videreføres uten større endringer. Tiltak er hovedsakelig knyttet til anbefalt endring av personellkategorier, der økt antall vervede skaper behov for tilpasninger i bygningsmassen. Hærens virksomhet videreføres i Troms og i Østerdalen, i tilknytning til de store skyte- og øvingsfeltene i disse områdene. Anbefalt struktur

medfører et investeringsbehov til boligdekning for vervede i Troms og Østerdalen. For å effektivisere ledelse og styring i Hæren, vil Hærstaben og stab Brigade Nord samordne en rekke funksjoner. Dette vil også styrke og tydeliggjøre stab Brigade Nords operative rolle, samtidig som det totale antall årsverk til ledelse og styring i Hæren kan reduseres. Hærstaben og Brigade Nord videreføres som selvstendige organisatoriske enheter. Det totale EBA-investeringsbehovet knyttet til overnevnte endringer utgjør i størrelsesorden 790 mill. kroner.

Høybukta

Virksomheten ved Garnisonen i Sør-Varanger videreføres med en fortsatt dreining mot ambisjonene i prosjekt Grensevakt 2010.

Skjold

Skjold leir, med tilgang til skytefeltene Mauken og Blåtind, er helt avgjørende for øving av Brigade Nord, og for trening og øving med allierte. Skjold videreføres som base for Ingeniørbataljonen.

Bardufoss (Rusta leir, Heggelia leir, Sundlia leir og Bardufoss militære flyplass)

Generalinspektøren for Hæren og stab Brigade Nord og Sambandsbataljonen etableres i Rusta leir der også Logistikkbataljonen videreføres. Militærpolitikompaniet videreføres på den militære delen av Bardufoss flyplass. Hæren vil ikke ha behov for aktivitet ved Heggelia og Sundlia leir, og disse anbefales avvirket når dagens aktivitet i disse leirene er samlet i Rusta leir. Avviklingen av Heggelia og Sundlia leir skal skje i takt med utviklingen i Rustad leir og vil gi en brutto årlig driftsinnsparing på inntil 20 mill. kroner.

Setermoen

Setermoen leir med skytefelt er godt tilpasset Hærens behov for alle våpensystemer, inkludert artilleri, stridsvogner og flybombing fra lavere høyde.

I Setermoen leir videreføres Panserbataljonen, Artilleribataljonen, Sanitetsbataljonen og Etterretningsbataljonen.

Rena leir

Ved Rena leir ligger Rødsmoen skytefelt, bestående av skoleskytebaner og nærøvingsområde. Utenfor dette feltet ligger Regionfelt Østlandet, som har kapasitet til alle Hærens

våpensystemer, og med manøvreringsområder for mekaniserte styrker opp til bataljons størrelse.

I Rena leir videreføres Forsvarets spesialkommando/Hærens Jegerkommando, Telemark bataljon med støttekapasiteter, og Hærens våpenskole, inkludert Hærens taktiske treningssenter. Hærens befalsskole videreføres i Rena leir, med nærhet til eksisterende fagmiljøer og et bredt spekter av hensiktsmessig infrastruktur.

Terningmoen leir

Terningmoen leir har skytefelt med kapasitet for alle Hærens hånd- og avdelingsvåpen, samt gode øvingsområder. Skytefeltet kompletterer kapasiteten som finnes ved Rødsmoen og Regionfelt Østlandet.

I Terningmoen leir videreføres deler av Hærstaben, deler av Hærens våpenskole, Forsvarets vinterskole og rekruttutdanningen for HM Kongens Garde.

Sessvollmoen leir

Sessvollmoen leir med Forsvarets Kompetansesenter for logistikk og operativ støtte videreføres.

Linderud leir

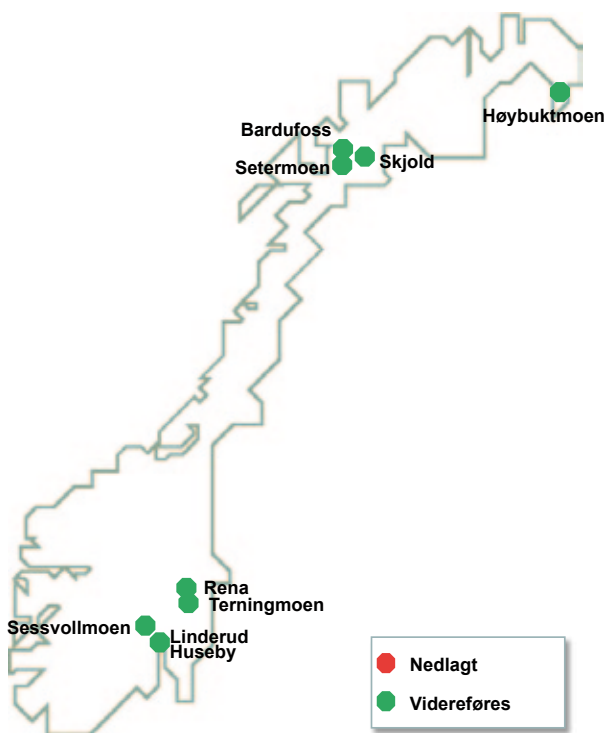
Linderud leir med Krigsskolen videreføres.

Huseby leir

HM Kongens Garde videreføres.

Hærens basestruktur

Høybuktaen:	Grensevakten
Bardufoss:	Hærstaben Stab Brigade Nord Sambandsbataljonen Logistikkbataljonen MP-kompaniet
Skjold:	Ingeniørbataljonen 2. bataljon avvikles
Setermoen:	Panserbataljonen Artilleribataljonen Etterretningsbataljonen Sanitetsbataljonen
Rena leir:	Telemark bataljon Forsvarets spesialkommando/Hærens Jegerkommando Hærens våpenskole Hærens befalsskole
Terningmoen:	Forsvarets vinterskole HM Kongens Gardes rekruttutdanning
Sessvollmoen:	Forsvarets kompetansesenter logistikk og operativ støtte
Linderud:	Krigsskolen
Huseby:	HM Kongens Garde

Figurtekst: Kartet gir oversikt over de viktigste virksomheter som anbefales nedlagt og videreført. Nærmere beskrivelse av den videre utviklingen innenfor de enkelte virksomhetene og basene fremgår av øvrig tekst i rapporten.

4.2.4 Personell- og kompetansestruktur

Sammensetningen av Hærens personellkategorier og Hærens våpenskoler videreutvikles for å øke brigadens operative evne. Hæren vil ha avdelinger hvor hovedvekten av personellet er vernepliktige, og avdelinger hvor størstedelen av strukturen er bemannet med fast tilsatt personell.

Brigadens avdelinger vil bestå av befal, vervede og vernepliktige soldater. Flere fast tilsatte vil øke tilgjengeligheten og handlefriheten i forbindelse med nasjonal krisehåndtering og innsats i operasjoner i utlandet. HM Kongens Garde og grensevakten vil primært være basert på vernepliktige mannskaper inne til førstegangstjeneste. Brigade Nord utdanner og trener

vernepliktige mannskaper for å bemanne deler av brigaden. I tillegg til å bemanne den operative strukturen, vil vernepliktige inne til førstegangstjeneste utgjøre rekrutteringsgrunnlaget for verving og befalsutdanning, danne grunnlaget for hær-reserven, og ivareta Heimevernets behov for utdannet personell fra Hæren.

Kravet til dybdekompetanse og sertifisering innenfor de fleste militære felt er økende. Erfaringer fra komplekse operasjoner og innføring av høyteknologisk materiell, stiller større krav til personellens treningsstandard, erfaringsnivå og samvirkekompetanse.

Summen av kompetansekravene gjør det svært krevende både økonomisk og personellmessig å utdanne en stor mengde personell innenfor ledelse, våpensystemer og kjøretøy.

evne til å rekruttere, beholde og utvikle mennesker med tilstrekkelig kompetanse over tid. Personellreformer tilpasset en innsatshær er derfor avgjørende for å sikre kompetanse og kvalitet på alle nivåer.

Hærens evne til å forvalte og utvikle kompetanse er avgjørende for å innfri fastsatte mål og krav. Sentralt står

Anbefaling om Hærens langsiktige utvikling

HÆREN			
Målbilde	2016	2020	2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none"> • Brigade <ul style="list-style-type: none"> • Brigadedelelse og lederstøtteavdelinger • 2 mekaniserte bataljoner • Taktisk støtte og logistikk • HM Kongens Garde • Grensevakten • Logistikk- og støtteavdelinger for Forsvaret • FSK/HJK 	<ul style="list-style-type: none"> • Brigade <ul style="list-style-type: none"> • Brigadedelelse og lederstøtteavdelinger • 2 mekaniserte bataljoner • Taktisk støtte og logistikk • HM Kongens Garde • Grensevakten • Logistikk- og støtteavdelinger for Forsvaret • FSK/HJK 	<ul style="list-style-type: none"> • Brigade <ul style="list-style-type: none"> • Brigadedelelse og lederstøtteavdelinger • 2 mekaniserte bataljoner • Taktisk støtte og logistikk • HM Kongens Garde • Grensevakten • Logistikk- og støtteavdelinger for Forsvaret • FSK/HJK
Utvikling	2013 - 2016	2017 - 2020	2021 - 2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none"> • Avvikling av 2. bataljon og tilpasning av støttekapasitetene • Integre funksjoner i Brig N stab og Hærstaben • Avvikle avdeling for taktisk PSYOPS • Innfase nytt artillerisystem • Innfase lette, pansrede hjulkjøretøyer 	<ul style="list-style-type: none"> • Innfase nytt artillerisystem • Innfase middelstung enhetsplattform • Innfase lette, pansrede hjulkjøretøyer • Innfase nytt stridsoppklaringssystem 	<ul style="list-style-type: none"> • Innfase nytt stridsoppklaringssystem • Innfasing av kampluftvern • Vurdering av hovedkampsystem (erstatning eller MLU Stridsvogn Leopard II)
Base-struktur	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere boliger for vervede i Troms og Østerdalen • Avvikle Heggelia og Sundlia leir 	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere boliger for vervede i Troms og Østerdalen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen endringer planlagt

4.3 Heimevernet

Heimevernet utgjør den landsdekkende territorielle delen av Forsvaret, med hovedoppgaver knyttet til vakthold og sikring av viktige sivile og militære objekter. Heimevernet skal være tilgjengelig på kort varsel, hvor soldater med god lokalkjennskap skal kunne ta del i alt fra å støtte det sivile samfunn ved ulykker og større hendelser, til å løse rene militære stridsoppdrag. Heimevernet er en sentral bidragsyter i det sivilt-militære samarbeidet, både ved sin desentraliserte struktur og sin nærhet til og kontakt med sivile myndigheter. Heimevernet består av både land-, sjø- og luftheimevern og vil inneha et bredt spekter av kapasiteter tilpasset den enkelte avdelingens oppdrag og behov.

Heimevernet har et viktig ansvar for å beskytte landets innbyggere, kritisk infrastruktur og vitale samfunnsfunksjoner i fred, krise og krig. Grunnlaget for Heimevernets struktur ligger i de oppdrag de skal være i stand til å løse. Områdestrukturen utgjør fundamentet i Heimevernets operative kapasitet. Områdestrukturen skal videreutvikles gjennom at de tildeles beredskapsoppdrag knyttet til et eller flere objekter i sitt distrikt. Disse oppdragene vil igjen være dimensjonerende for hvordan området organiseres, utrustes og trenes. Tydeliggjøringen av de operative oppdragene vil også styrke den lokale tilknytningen, og dermed også synergien som ligger i det sivilt-militære samarbeidet på lokalt og regionalt plan.

Heimevernets innsatsstyrker rekrutteres blant frivillige i Heimevernet. Det totale behovet for innsatsstyrker, samt erfaringer med hvor mange kvalifiserte mannskaper det er mulig å rekruttere, tilsier at antallet soldater i innsatsstyrken reduseres i forhold til dagens målsetting. Reduksjonen i antallet mannskaper i innsatsstyrken gir grunnlag for en mer effektiv og målrettet bruk av ressursene for å utruste, trene og øve den styrken som er tilgjengelig. Innsatsstyrken skal fortsatt videreutvikles for å ivareta behovet for hurtig tilgjengelighet og fleksibilitet for å møte behov som ikke kan ivaretas av områdestrukturen. Innsatsstyrken vil ha bedre mobilitet og treningsstandard. Dette gjør innsatsstyrkene i stand til å løse et bredere spekter av oppdrag enn områdestrukturen, samt kunne forsterke områdestrukturen ved behov.

Heimevernsdistriktene skal planlegge og lede Heimevernets virksomhet i fred, krise og krig. Distriktene ivaretar også operativ planlegging og det sivilt-militære samarbeidet på regionalt nivå.

Trening og øving er viktig for at Heimevernet skal kunne videreutvikle og bevare den operative evnen. Befalets kunnskaper, sammen med et vel utviklet trenings- og øvingskonsept for hele strukturen er en forutsetning for Heimevernets evne til å løse oppdrag. Heimevernet får også tilført nytt materiell, noe som vil forbedre avdelingenes operative evne. Styrkingen av utdanning, trening og øving for befall og mannskaper, samt drift av nytt materiell, vil gi økte kostnader for Heimevernet. Det anbefales derfor en tilpasning av Heimevernets organisasjon og volum slik at den operative evnen kan videreføres. Heimevernets bidrag til samfunnsikkerhet vil styrkes gjennom et fornyet fokus på den enkelte avdelings operative oppdrag. Tilgjengeligheten og reaksjonsevne i Heimevernet er som for Forsvarets øvrige struktur en funksjon av beredskap, treningsstandard, operativt planverk og logistisk understøttelse. Heimevernets reaksjonsevne møter Forsvarets behov og er tilpasset de ressurser som Heimevernet har til rådighet. En ytterligere styrking av reaksjonsevnen og dermed tilgjengeligheten av Heimevernet, vil være ressurskrevende.

Ordningen med frivillige heimevernssoldater til støtte for forsvarsgrenenes deltakelse i operasjoner i utlandet videreføres.

4.3.1 Operativ struktur

Etter en samlet vurdering anbefales Heimevernet organisert innenfor en ramme på 30 000 mannskaper i Sjø-, Luft- og Landheimevernet. Av disse anbefales inntil 3 000 mannskaper i innsatsstyrkene og inntil 27 000 i områdestrukturen. Styring, ledelse, styrkeproduksjon og sivilt-militært samarbeid anbefales videreført innenfor 7 distrikter og en tilpasset områdestruktur. Krav til Heimevernets beredskap og tilgjengelighet detaljeres i det operative planverket, basert på gitt ambisjonsnivå og klartider.

Distriktsstabene organiseres som operative staber med en oppgavetilpasset bemanning. Antall distriktsstab er en funksjon av styrkeproducentens og den operative sjefs samlede behov. Distriktsstabene skal styrkeprodusere og sette opp avdelinger under generalinspektøren for Heimevernet, og de skal ivareta territorielt ansvar på vegne av sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter. Det siste innebærer ansvar for regional og lokal planlegging og ledelse av militær innsats i fred, krise, og krig samt planlegging, koordinering og ivaretagelse av sivilt-militært samarbeid. I denne rollen inngår

distriktsstabene i den nasjonale kommandostrukturen. Sjøheimvernets kommandostruktur anbefales avvirket. Operativ ledelse av Sjøheimvernets styrker vil ivaretas av de territorielle distriktsstabene, slik de gjør for Land- og Luftheimvernets styrker. Dette forenkler kommandolinjene, styrker Heimevernets interne operative samhandlingsevne og øker dermed den operative fleksibiliteten.

Heimevernets innsatsstyrker videreføres som mobil kapasitet på territorielt nivå. De skal kunne forsterke områdestrukturen i utsatte områder, samt løse oppdrag ut over det områdestrukturen har kapasitet til. Innsatsstyrkene videreføres med åtte avdelinger i Landheimvernet og fire i Sjøheimvernet. Sjøheimvernets innsatsstyrker samlokaliseres med innsatsstyrker fra Landheimvernet i HV-03, HV-09, HV-12 og HV 16.

Områdestrukturen videreutvikles med utgangspunkt i tilgjengelig befolkningsgrunnlag og prioriterte oppdrag. Områdene skal være organisert, utrustet og trent for de hovedoppdrag de er tildelt. Styrkene organiseres i taktiske enheter og ledelseelementene gis en forbedret mobilitet.

De endringer som foreslås utgjør et tydelig kvalitativt valg hvor de ressursene som blir tildelt Heimevernet går til å videreutvikle en struktur som er vel organisert og trent i henhold til sine primæroppdrag.

4.3.2 Distriktsstruktur

Heimevernet skal fortsatt være desentralisert. Det anbefales at Heimevernets distrikter innrettes som følger:

- I region 1 (Østlandet) videreføres distriktsstaber ved HV-02 på Lutvann i Oslo og HV-03 på Heistadmoen ved Kongsberg. Disse overtar territorielt ansvar og styrkeproduksjonsansvar fra HV-01 på Rygge og fra HV-05 på Terningmoen på Elverum, som begge legges ned.
- I region 2 (Sør-Vestlandet) videreføres distriktsstabene som i dag med HV-08 i Vatneleiren i Sandnes og HV-09 på Bergenhus festning i Bergen.
- I region 3 (Nord-Vestlandet og Midt-Norge) videreføres distriktsstaben ved HV-12 på Værnes. Denne overtar territorielt ansvar og styrkeproduksjonsansvar etter HV-11 på Setnesmoen ved Åndalsnes, som legges ned. HV-14 ses i det videre som en del av region 4.
- I region 4 (Nord-Norge) videreføres distriktsstaben for HV-16 i Bjerkvik og for HV-17 på Porsangmoen i Porsanger. HV-16 overtar territorielt ansvar og styrkeproduksjonsansvar fra HV-14 på Drevjamoen ved Mosjøen, som legges ned.

Heimevernets konsept for innsats- og trening

Endringene i Heimevernets styrkesammensetning vil gi betydelig mer ressurser til trening og øving. Heimevernet skal være i stand til hurtig å rykke ut med en fleksibel og kapabel innsatsstyrke både lokalt og regionalt. For å bli enda bedre på det lokale planet skal Heimevernet vektlegge trening av enkeltmannsferdigheter, samt innsats i lags- og troppsforband primært rettet mot områdenes sikringsobjekter. Generisk trening i skyte- og øvingsfelt skal i stor grad erstattes med målrettet trening mot de viktigste militære oppdragene som er gitt av FOH innenfor hvert HV-område.

Områdestrukturen gis et økt antall dager til trening, og skal i tillegg til å trene minimum hvert annet år, også gis et økt antall dager til trening. Den økte treningsmengden skal gi alle et likt minimum av treningsgrunnlag uavhengig av hvilke primære oppgaver de skal løse. Dette skal legge til rette for betydelig økt evne til innsats mot forhåndsdefinerte objekter, og samtidig opprettholde robustheten for en mer fleksibel anvendelse mot ikke-planlagte forhold. Med dette får Heimevernet en styrket reaksjonsevne til å løse de primære oppgavene, samtidig som evne til utholdenhet opprettholdes.

Økt reaksjonsevne vil styrke Heimevernets mulighet til å kunne yte assistanse ved kriser eller andre samfunnsikkerhetsutfordringer. Heimevernets styrker vil bli bedre trent, og skal kunne reagere raskere når Heimevernet trengs. Det enkelte oppdrag vil avgjøre om det er ønskelig med stort førstehåndsmøte på kort tid, eller et lavere førstegangsmøte med tilhørende større utholdenhet i oppdraget.

Nedleggelsen av de fire distriktene, sammen med stykingen av de gjenværende syv distriktene, er beregnet til å gi en årlig driftsinnsparing på ca. 10. mill kroner og en positiv nåverdi på omlag 150 mill. kroner i et 20-årsperspektiv. Tiltaket krever ikke EBA-investeringer.

Heimevernets basestruktur

Heimevernets skole- og kompetansesenter på Dombås foreslås flyttet til Terningmoen på Elverum. Flyttingen legger til rette for å styrke samhandlingen med Heimevernsstaben og Hærens våpenskoler og øvingsavdelinger. Flyttingen vil også gi en bedre utnyttelse av skyte- og øvingsfelt i Østerdal garnison. I tillegg til investeringer i EBA, skal det utnyttes eksisterende infrastruktur i Østerdalen garnison. Tiltaket innebærer at Heimevernsskolens aktiviteter på Dombås avvikles, og at eiendom, bygg og anlegg knyttet til dette kan avendes. Flyttingen er beregnet til å gi en årlig driftsinnsparing på ca. 2 mill. kroner og har en negativ nåverdi på omlag 70 mill. kroner i et 20-årsperspektiv. Tiltaket krever EBA-investeringer i størrelsesorden 120 mill. kroner. Utdannings- og kompetansesenteret for Sjøheimevernet videreføres på Haakonsvern. Heimevernets befalsutdanning på Porsangmoen videreføres.

Heimevernets basestruktur

- Porsangmoen:** Distriktsstab HV-distrikt 17
HV's utskrevne befalskurs
- Bjerkvik:** Distriktsstab HV-distrikt 16
- Drevjamoen:** Distriktsstab HV-distrikt 14 *avvikles*
- Værnes:** Distriktsstab HV-distrikt 12
- Setnesmoen:** Distriktsstab HV-distrikt 11 *avvikles*
- Dombås:** Heimevernets skolesenter *avvikles*
- Terningmoen:** Heimevernsstaben
Heimevernets skolesenter
Distriktsstab HV-distrikt 05 *avvikles*
- Bergenhus:** Distriktsstab HV-distrikt 09
- Haakonsvern:** Sjøheimevernets treningssenter
SHV-kommandoen *avvikles*
- Heistadmoen:** Distriktsstab HV-distrikt 03
- Oslo:** Distriktsstab HV-distrikt 02
- Rygge:** Distriktsstab HV-distrikt 01 *avvikles*
- Vatneleiren:** Distriktsstab HV-distrikt 08

Kartet gir oversikt over de viktigste virksomheter som anbefales nedlagt og videreført. Nærmere beskrivelse av den videre utviklingen innenfor de enkelte virksomhetene og basene fremgår av øvrig tekst i rapporten.

4.3.3 Logistikk og støtte

I hovedsak understøttes Heimevernet av den stasjonære logistikk- og støttevirksomheten i Forsvaret. Understøttelsen skal koordineres av Forsvarets logistikkorganisasjon for å oppnå mer effektive og bedre leveranser til Heimevernet.

Ved øvelser og operasjoner skal Forsvarets logistikkorganisasjon understøtte med logistikk ned til det enkelte HV-område. Heimevernet kan også understøttes av deployerbare logistikkbasen når disse blir satt opp. Heimevernets egen organisasjon skal kunne distribuere forsyninger lokalt innenfor det enkelte HV-område.

Reine-klassen videreføres i Sjøheimevernet for å bidra til styrkeproduksjon, materiellforsyning og -forvaltning.

4.3.4 Personell- og kompetansestruktur

Kompetanse- og styrkeproduksjonen i Heimevernet skal fortsatt utnytte potensialet i samvirke med Sjøforsvarets skoler i Bergen, Hærens våpenskole, og gjennom Luftforsvarets fagmiljø for vakthold og sikring.

Anbefaling om Heimevernets langsiktige utvikling

HEIMEVERNET			
Målbilde	2016	2020	2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none">7 distriktsstaber3 000 mannskaper i innsatsstrukturen27 000 mannskaper i områdestrukturen	<ul style="list-style-type: none">7 distriktsstaber3 000 mannskaper i innsatsstrukturen27 000 mannskaper i områdestrukturen	<ul style="list-style-type: none">7 distriktsstaber3 000 mannskaper i innsatsstrukturen27 000 mannskaper i områdestrukturen
Utvikling	2013 - 2016	2017 - 2020	2021 - 2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none">HV-distrikt 01, 05, 11 og 14 avviklesHV reduseres fra 45 000 til 30 000 mannskaper.SHV-kommandoen avvikles	<ul style="list-style-type: none">Ingen endringer planlagt	<ul style="list-style-type: none">Ingen endringer planlagt
Basestruktur	<ul style="list-style-type: none">Avvikling av HVs skole- og kompetansesenter på Dombås	<ul style="list-style-type: none">Ingen endringer planlagt	<ul style="list-style-type: none">Ingen endringer planlagt

4.4 Sjøforsvaret

Norge har omfattende ansvarsområder og interesser til havs. Sjøforsvaret spiller en sentral rolle i å forvalte ressurser og håndtere utfordringer av nasjonal karakter i Norges maritime interesseområder. Videre er Sjøforsvaret en viktig bidragsyter til operasjoner i utlandet. Den dimensjonerende rollen vil fortsatt være evnen til å etablere sjøkontroll og sjønektelse i fred, krise og krig.

Sjøforsvaret består av Marinen og Kystvakten, i tillegg til skole- og basestruktur. Sjøforsvaret er fremtidsrettet, moderne, og disponerer fartøyer og avdelinger som utfyller hverandre på en god måte. Hovedvirksomheten vil i tiden fremover være å øke de nye fartøyenes operative evne, i forbindelse med innfasingen av nye fregatter, korvetter, maritime helikoptre, nytt sjømålsmissil og logistikkfartøy. Denne innfasingen har også en økonomisk utfordring som skal løses, primært gjennom tiltak innenfor Sjøforsvarets ansvarsområder og budsjettammer. Også justeringer innenfor personell- og kompetansedimensjonen kan være nødvendig for å benytte fartøyene og den øvrige strukturen mer effektivt.

Selv om det ikke er planlagt vesentlige endringer i Sjøforsvaret i denne omgang, er det i løpet av relativt kort tid nødvendig å ta stilling til en videreføring av ubåtkapasiteten og nye helikopterbærende fartøyer til Kystvakten, da disse etter hvert faller for levetiden.

4.4.1 Operativ struktur

Marinen

Marinen innfører nå de nye fregattene og korvettene med tilhørende kampsystemer. Ubåtene moderniseres fortløpende. Marinens øvrige fartøyer og landavdelinger er i hovedsak oppsatt med det materiellet de skal ha. Fartøyer og avdelinger videreutvikles innenfor et nettverksbasert forsvar for å øke effekten av de komplementære våpenplattformene, og for å fremme samvirke med enheter på land og i luften. Marinens fartøyer vil operere ut fra hovedbasen Haakonsværn orlogsstasjon ved Bergen, og videreføres som følger:

NORTG-stab (taktisk maritim stab) videreføres som et sjømilitært element for å utøve taktisk kommando i maritime og fellesoperative operasjoner, både for en integrert maritim norsk styrke, eller som kjernestab for ledelse av en flernasjonal maritim styrke.

Marinejegerkommandoen er en strategisk fellesressurs. Spesialstyrkene er videre omtalt i kapittel 4.5.

Fregattene videreføres som fem fartøyer med et vidt spekter av sensorer og våpen, anvendelige i mange typer operasjoner nasjonalt og i utlandet. Fregattene vil i løpet av få år bli utrustet med maritime helikoptre (NH 90) og nye sjømålsmissiler (NSM).

Ubåtene videreføres med seks fartøyer, og gjennomgår nå en større modernisering. Fartøyenes evne til å operere skjult over tid, kombinert med betydelig evne til overvåking og høy ildkraft gjør dem til en viktig strategisk kapasitet. Fremtidig ubåtkapasitet er omtalt i egen faktaboks.

Korvettene videreføres med seks fartøyer som er utviklet primært for kystnære operasjoner, men som også kan gjennomføre operasjoner til havs med nødvendig logistikkstøtte. Fartøyene vil i løpet av få år utrustes med nye sjømålsmissiler (NSM).

Skjold-klassen

Fartøyene i Skjold-klassen omtales i rapporten som korvetter. Skjold-klassen kan ikke sammenliknes med den tradisjonelle forståelsen av en missil-torpedo båt (MTB). MTB forstås som små fartøyer som opererer i trange innskjærers farvann, med stor hastighet og en tilpasset våpenlast. En MTB har meget begrenset utholdenhet og rekkevidde, og kan ikke operere utenskjærers i dårlig vær. MTBer har alltid måtte operere sammen i skvadroner for å oppnå taktisk slagkraft.

Skjold-klassen har betydelig bedre våpenrekkevidde, sensorer, kommunikasjonsmuligheter og planlagt utholdenhet sammenliknet med en MTB. Skjold-klassen kan operere selvstendig på taktisk nivå, og selvstendig sammen med andre typer fartøyer.

Skjold-klassens betydelige slagkraft, med avanserte, langtrekkende våpensystemer og evne til selvstendig selvforsvar, og robust nok for regionale og kystnære operasjoner, sammenfaller med de egenskaper som NATO legger til grunn for betegnelsen korvett.

Minerydderne videreføres med seks fartøyer og moderniseres med nye sensor- og våpensystemer, samt uavhengige undervannsfarkoster. Fartøyene skal rydde prioriterte deler av sjøterritoriet for miner, og derved sikre nasjonal bruk av havner og skipsleder, og mottak av allierte forsterkninger. Minedykkerkommandoen videreføres som i dag og inngår i Marinens samlede mineryddingskapasitet. Den har også en viktig militær og fredsoperativ rolle knyttet til eksplosivrydding og bombehåndtering på land og til sjøs.

Kystjegerkommandoen videreføres i hovedsak som i dag. Den opererer i indre kystfarvann og bidrar med situasjons-oversikt, oppklaring, og sikring av trange farvann for Marinens fartøyer.

Marinens logistikkvåpen bidrar til at Marinens innsatsevne opprettholdes i operasjoner over større avstander og lengre tid. Nytt logistikk- og transportfartøy planlegges innført fra 2016.

UBÅTKAPASITET ETTER 2020

Ubåtene er en sentral militærstrategisk ressurs i Forsvaret, særlig gjennom evnen til å operere skjult med stor slagkraft og utholdenhet, og gjennom evnen til å overvåke og samle informasjon. Ubåter og kampfly er våpenplattformer som har en selvstendig strategisk evne, uavhengig av andre våpenplattformers betydning. Forsvarets ubåter utgjør i dag et viktig element for å ivareta norske interesser i nordområdene. Dagens undervannsbåter av Ula-klassen når sin tekniske levetid i perioden 2021 - 2028.

Ubåtene vurderes som viktig kapasitet også i fremtiden, ikke minst i lys av behovet for å opprettholde en krigsforebyggende terskel ved å avskrekke andre fra å bruke makt mot Norge og norske interesseområder. Strategisk avskrekking er et sentralt virkemiddel i håndteringen av eventuelle konflikter.

Ubåtene vil bidra til å løse Forsvarets oppgaver i de fleste typer militære operasjoner, selv om det primært er i høyintensitetskonflikter at ubåtene utmerker seg ved sin evne til sjønektelse og bidrag til sjøkontroll.

Videre arbeid

På kort sikt må det avgjøres om Ula-klassen skal levetidsforlenges eller om en nyanskaffelse best møter fremtidige nasjonale behov. I arbeidet med beslutningsunderlaget vil det inngå vurderinger av ytelseskrav, antall og mulige samarbeidsløsninger med andre land. Beslutningen danner grunnlaget for det videre veivalg for norsk ubåtkapasitet.

Økonomi

De forskjellige ubåtalternativene har et stort spenn i kostnader avhengig av hvilken løsning som velges. En eventuell anskaffelse av nye ubåter vil vanskelig kunne gjennomføres innenfor et forsvarsbudsjett på 2012-nivå.

Kystvakten

Kystvakten ivaretar et bredt spekter av oppgaver, men skal primært bidra til suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og overvåking i norske interesseområder. Kystvakten opererer i tett samspill med Luftforsvarets maritime patruljefly, og utnytter mange informasjonskilder. Nye maritime helikoptre vil styrke Kystvaktens evne til å løse oppdrag, primært i nord. Kystvaktens fartøyer videreføres slik de er innrettet i dag. I løpet av få år vil det være nødvendig å erstatte Nordkappklassen og KV Ålesund. Det anbefales at anskaffelsen av et 15. kystvaktfartøy vurderes i sammenheng med erstatning av disse fartøysklassene, og at en helhetlig studie av Kystvaktens innretning tar dette i betraktning. I en slik studie vil det tas hensyn til Forsvarets samlede ressurser som kan benyttes til støtte for å løse Kystvaktens oppgaver.

Logistikk og støtte

Sjøforsvaret understøttes primært av den stasjonære logistikk- og støttevirksomheten i Forsvaret. Når avstanden til et operasjonsområde blir for stor, aktiveres deployerbare logistikk- og støtteenheter, herunder logistikkfartøy. For å oppnå tilstrekkelig reaksjonsevne og utholdenhet, skal den stasjonære logistikk- og støttevirksomheten forberede øremerkede ressurser som skal inngå i disse enhetene. Logistikk- og støttevirksomheten i Sjøforsvaret skal videreutvikles i tråd med forbedrings- og fornyingsarbeidet i Forsvaret.

4.4.2 Base- og støttestruktur

Haakonsvern orlogsstasjon er eneste operative orlogsstasjonen i Sør-Norge. Samling av Sjøforsvaret på Haakonsvern vurderes som rekrutteringsfremmende og legger til rette for kompetansebygging i Sjøforsvaret og i de deler av Forsvarets logistikkorganisasjon som understøtter Sjøforsvaret. Det er også besluttet at Luftforsvaret etablerer et detasjement med maritime helikoptre på Haakonsvern for å understøtte fregatter og den delen av Kystvakten som opererer i Sør-Norge.

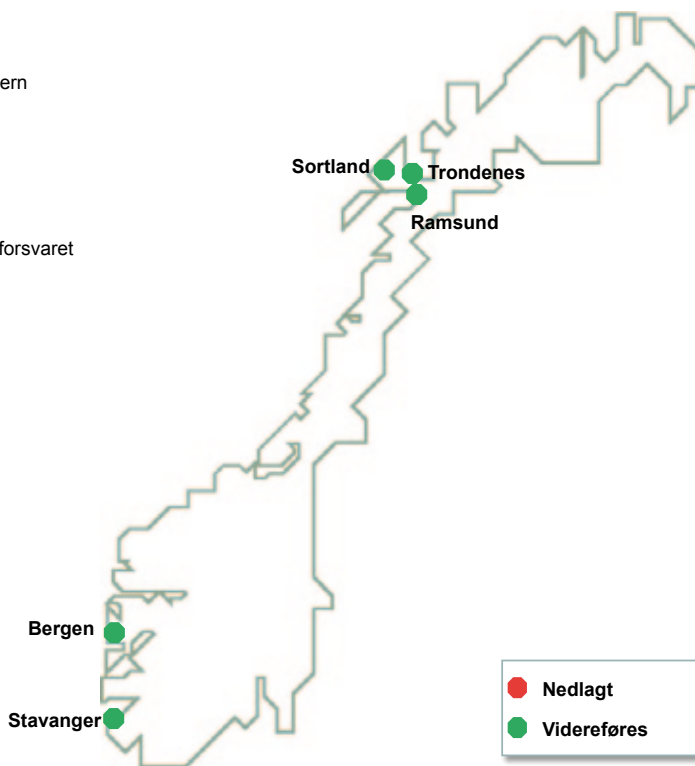
Kystvaktens stasjon på Sortland vil oppgraderes bygningsmessig for å understøtte den nye kystvaktledelsen, men er ellers en base tilpasset Kystvaktens virksomhet. Kystvaktfartøyer som opererer i Sør-Norge vil fortsatt benytte Haakonsvern orlogsstasjon som base for understøttelse.

Trondenes ved Harstad videreføres for å støtte Kystjegerkommandoen.

Ramsund videreføres for å støtte Marinejegerkommandoen.

Sjøforsvarets basestruktur

Trondenes:	Kystjegerkommandoen
Sortland:	Kystvakten
Ramsund:	SOF treningssenter
Bergen:	Sjøforsvarets hovedbase Haakonsværn Sjøforsvarsstaben Kysteskadren Marinejegerkommandoen Sjøkrigsskolen Befalsskolen for Sjøforsvaret KNM Tordenskjold
Stavanger:	Felles rekruttskole Luftforsvaret/Sjøforsvaret

Figurtekst: Kartet gir oversikt over de viktigste virksomheter som anbefales nedlagt og videreført. Nærmere beskrivelse av den videre utviklingen innenfor de enkelte virksomhetene og basene fremgår av øvrig tekst i rapporten.

4.4.3 Personell- og kompetansestruktur

Hovedtrekkene fra dagens utdanningsordning videreføres. Den funksjonsrettede utdanningen vil foregå ved KNM Tordenskjold og de respektive våpnenes treningsssentre. I tillegg vil utdanningen av befal på førstegangstjeneste

fortsette ved KNM Harald Haarfagre, der også rekrutt-utdanningen til Sjø- og Luftforsvaret finner sted. Utdanningen i Sjøforsvaret vil fortsatt være akademisk, sertifikatgivende og profesjonsrettet.

Anbefaling om Sjøforsvarets langsiktige utvikling

SJØFORSVARET			
Målbilde	2016	2020	2024
Operativ struktur	<u>Kysteskadren</u> <ul style="list-style-type: none"> 1 maritim taktisk kommando 5 Fridtjof Nansen-kl. fregatter med NH 90 6 Ula-kl. undervannsbåter 3+3 Oksøy-/Alta-kl. mineryddere 6 Skjold-kl. korvetter Marinejegerkommandoen Minedykkerkommandoen Kystjegerkommandoen Logistikk- og støttefartøy <u>Kystvakten</u> <ul style="list-style-type: none"> 1 Svalbard-kl. med NH 90 3 Nordkapp-kl. med NH 90 1 Harstad-kl. 3 Barentshav-kl. 1 nytt havgående KV-fartøy 5 Nornen-kl. 	<u>Kysteskadren</u> <ul style="list-style-type: none"> 1 maritim taktisk kommando 5 Fridtjof Nansen-kl. fregatter med NH 90 6 Ula-kl. undervannsbåter 3+3 Oksøy-/Alta-kl. mineryddere 6 Skjold-kl. korvetter Marinejegerkommandoen Minedykkerkommandoen Kystjegerkommando en Logistikk- og støttefartøy <u>Kystvakten</u> <ul style="list-style-type: none"> 1 Svalbard-kl. med NH 90 3 Nordkapp-kl. med NH 90 1 Harstad-kl. 3 Barentshav-kl. 1 nytt havgående KV-fartøy 5 Nornen-kl. 	<u>Kysteskadren</u> <ul style="list-style-type: none"> 1 maritim taktisk kommando 5 Fridtjof Nansen-kl. fregatter med NH 90 6 Ula-kl. undervannsbåter 3+3 Oksøy-/Alta-kl. mineryddere 6 Skjold-kl. korvetter Marinejegerkommandoen Minedykkerkommandoen Kystjegerkommandoen Logistikk- og støttefartøy <u>Kystvakten</u> <ul style="list-style-type: none"> 1 Svalbard-kl. med NH 90 3 Nordkapp-kl. med NH 90 1 Harstad-kl. 3 Barentshav-kl. 1 nytt havgående KV-fartøy 5 Nornen-kl.
Utvikling	2013 - 2016	2017 - 2020	2021 - 2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none"> Fortsatt innfasing NH 90 Nytt logistikkfartøy innfases Gamle støttefartøyer utfases 1 nytt havgående KV-fartøy til erstatning for KV Ålesund ila 2016 Vurdering av konseptuell løsning for erstatning av utgående havgående KV-struktur. 	<ul style="list-style-type: none"> Fortsatt innfasing nytt logistikkfartøy Vurdering av taktisk sjømobilitet for MDK og KJK Tentativ innfasing av nye havgående KV-fartøyer til erstatning for utgående struktur påbegynnes. 	<ul style="list-style-type: none"> Tentativ innfasing av ny ubåt eller oppgradert Ula-kl. (SLEP) Tentativ innfasing av taktisk sjømobilitet for MDK og KJK Fortsatt innfasing av nye havgående KV-fartøyer til erstatning for utgående struktur .
Base-struktur	<ul style="list-style-type: none"> Ingen endringer planlagt 	<ul style="list-style-type: none"> Ingen endringer planlagt 	<ul style="list-style-type: none"> Ingen endringer planlagt

4.5 Spesialstyrkene

Forsvarets spesialstyrker bestående av Forsvarets spesialkommando/Hærens Jegerkommando (FSK/HJK) og Marinejegerkommandoen (MJK) videreføres. Styrkene har gjennomført en omfattende oppbygning, samtidig som styrkene har opparbeidet seg betydelig erfaring ikke minst gjennom deltakelse i operasjoner i utlandet. Styrkene skal videreutvikle sine kapasiteter innenfor fullspektrum spesialoperasjoner med vekt på komplementære egenskaper enhetene i mellom. Spesialstyrkenes beredskap er også tilpasset behovet for å støtte politiet i kontraterror. Samhandlingen med politiet har vært utviklet over flere år og omfatter både konseptutvikling, utdanning, trening og øvelser. Styrkene øver årlig sammen med politiet, noe som øker og utvikler styrkenes evne til å kunne støtte politiet ut i fra tilpassede prosesser og prosedyrer.

Evnen til strategisk ledelse av spesialstyrkeavdelingene videreutvikles.

4.6 Forsvarets informasjonsinfrastruktur

Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI) skal understøtte nettverksbaserte operasjonsformer, og bidra til vesentlige forbedringer innenfor interoperabilitet, fleksibilitet, reaksjons- evne, mobilitet og deployerbarhet.

I takt med den teknologiske utviklingen og samfunnets økende avhengighet av denne, blir konsekvensene ved bortfall av teknologi og systemer alvorlige. Forsvaret er avhengig av at kommunikasjonssystemer og datanettverk fungerer, og at verdifull og sensitiv informasjon beskyttes mot systemfeil, angrep og sabotasje. I fremtiden må det forventes at cyberområdet vil bli hyppigere benyttet som stridsarena.

INI skal utvikles videre i tråd med fornyings- og forbedringsarbeidet i Forsvaret. Innfasing av nye systemer og tjenester i Forsvaret må ledsages av en tilsvarende utfasing av gamle og lite fremtidsrettede systemer. Dette vil bidra til en konsolidering av driftsutgifter innenfor INI-området.

Store deler av INIs virksomhet er finansiert gjennom andre brukere i Forsvaret. For å bedre økonomisk styring og prioritering, skal kostnadene knyttet til drift av systemer synliggjøres ytterligere, og de økonomiske konsekvensene av operative krav og nye ambisjoner vurderes nøye.

Forsvarets nåværende informasjonsinfrastruktur må tilpasses nye drifts- og forvaltningsløsninger som skal gi lavere, varige kostnader. Som en følge av nye plattformer i alle forsvarsgrener, samt en betydelig økt utbredelse av sambands- og KKIS-løsninger i hele Forsvaret, forventes kostnader å øke i en periode fremover. Det skal derfor iverksettes tiltak som på sikt reduserer disse kostnadene.

Gjennom bruk av ny teknologi skal en rekke av Forsvarets sensorer automatiseres, og en effektivisering av luftkommando og kontroll gjennomføres. Forsvarets transmisjonsnett og radiolinjesamband erstattes delvis med fiber-teknologi. Det skal gjennomføres en gradvis overgang til sikre mobile løsninger. Ved å redusere eksisterende stasjoner og systemer skal driften av INI forbedres ytterligere, og det skal etableres en anskaffelsesstrategi som en del av fornyings- og forbedringsarbeidet i Forsvaret.

Med etableringen av Informasjonsinfrastrukturstabens på Jørstadmoen er det lagt til rette for en helhetlig ledelse og styring av fagområdet. Styrkeproduksjon og kompetanseproduksjon, samt ansvar for deployerbare kapasiteter, ivaretas av Forsvarets kompetansesenter for kommando og kontroll informasjonssystemer (FK KKIS). Operasjoner og drift ivaretas av INI. Anskaffelse av IKT og eierskapsforvaltning utføres av IKT kapasiteter i Forsvarets logistikkorganisasjon. INI-området må hele tiden utvikles videre for å møte operative behov, samt å oppnå en optimal utnyttelse av ressursene.

Utviklingen innenfor cyberområdet vil i stor grad påvirke Forsvarets informasjonsinfrastruktur. Cyber utgjør et nytt krigføringsområde hvor både evnen til defensive og offensive operasjoner vil kunne være avgjørende i fremtidig konflikter og militære operasjoner. Forsvarets evne til å ivareta dette området må derfor styrkes. For å legge til rette for denne utvikling anbefales det at Forsvarets informasjonsinfrastruktur endrer navn til Cyberforsvaret. Eventuelle endringer i roller og ansvar, herunder organisatoriske forhold, vil bli vurdert nærmere i lys av dette.

INI-kapasiteter

Etter organisasjonstilpasningen mai 2010, ble INI-organisasjonen tillagt et vesentlig større ansvar enn tidligere. INI-organisasjonen operative kapasiteter videreføres med blant annet følgende elementer:

Communication Information Systems Task Group (CIS TG)

støtter norsk deltakelse i hele bredden av militære operasjoner med CIS-kapasiteter, og har evne til eget nærforsvar og beskyttelse av egne IKT-systemer.

Taktisk datalink skvadron (TDL)

utøver gjennom Joint Datalink Operations Centre ved Forsvarets operative hovedkvarter kontinuerlig planlegging, ledelse, gjennomføring og monitorering av Forsvarets datalinkbaserte operasjoner. Skvadronen har deployerbare elementer (NORGIL) og yter taktiske datalink-tjenester i samsvar med hovedkvarterets behov.

Avdeling for beskyttelse av kritisk infrastruktur (BKI)

bidrar til å beskytte Forsvarets infrastruktur gjennom støtte til analyse av sårbarheter, ondsinnet kode og angrep mot Forsvarets systemer. Avdelingen har deployerbare elementer og mulighet til å bistå med rådgivning og liaisonering ved håndtering av trusler og angrep mot norsk infrastruktur ute og hjemme.

Forsvarets satellittkapasiteter

– Forsvarets satellittstasjon Eggemoen etablerer informasjonsbærere i hele bredden av nasjonale og utenlandske militære operasjoner, tilpasset operative behov og krav. Ny militær kommunikasjonssatellitt som anskaffes i et samarbeid med Spania vil gi Forsvaret sikker tilgang til langtrekkende bredbåndskapasitet.

Stasjonær kommunikasjonsinfrastruktur

leverer et bredt spekter av tjenester alle Forsvarets avdelinger, i tillegg til vitale brukere i samfunnet for øvrig.

Avdeling for sensorer

– innsamling av data til bruk for beslutningstakere på alle nivåer i Forsvaret, for sivile myndigheter og for NATO.

Kontrollsentre

– Forsvarets nettkontrollsentre og Forsvarets meldingskontrollsentre er ansvarlig for overvåkning og kontroll av henholdsvis Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur og Forsvarets meldingssystemer på døgnkontinuerlig basis.

4.7 Forsvarets logistikkorganisasjon

Hovedoppgavene til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) er å fremskaffe materiellkapasiteter gjennom investeringsprosjekter, ivareta eierskapsforvaltning for materiell, utføre vedlikehold og forsyningstjenester for Forsvaret.

FLO har gjennomført flere omfattende strukturendringer siden etableringen i 2002. Det er viktig å videreføre en stabil hovedstruktur som et fundament for den videre utviklingen av FLO. Det skal frigjøres stabskraft fra arbeid med omstrukturering til arbeid med fornying og forbedring, slik at kvalitet og leveringsevne kan styrkes. Et viktig fokusområde vil være å ivareta Forsvarets behov for logistikk- og forvaltningstjenester i samarbeid med industrien og andre land.

FLO skal tilpasse egen organisasjon og oppgaver i samsvar med de strukturendringene som gjøres i andre deler av Forsvaret. FLO/Forsyning/Forsyningsavdeling Nordland anbefales avvirket sammen med Bodø hovedflystasjon.

FLO er en premissleverandør i logistikkprosessene og har en viktig rolle i det videre fornyings- og forbedringsarbeidet. Spesielt skal det rettes innsats mot at det felles integrerte forvaltningssystemet (FIF), som er under innføring, blir et effektivt verktøy for å forvalte materiell og understøtte driften av Forsvarets virksomhet. FLO skal være en moderne logistikkleverandør for Forsvaret ved å være konkurransedyktig og ha høy produktivitet.

FLO skal tydeliggjøre sin rolle som gjennomføringsansvarlig for investeringer i materiell og EBA til egen virksomhet.

FLO skal understøtte styrkeoppbygging og gjennomføring av alle operasjoner med basis i sin stasjonære struktur.

Dersom avstanden til et operasjonsområde er stor, forsterkes kapasiteten med deployerbare logistikk- og støtteenheter fra forsvarsgrenene slik at nødvendig rekkevidde oppnås.

FLO ivaretar et gjennomgående forsyningsansvar i Forsvaret og har ansvar for å produsere og stille til disposisjon forsyningsfunksjoner som del av forsvarsgrenenes oppsetning av deployerbare logistikkenheter. I tillegg skal FLO innenfor andre funksjoner, i samarbeid med forsvarsgrenene, øremerke personell og utrustning til deployerbare logistikkenheter for å bidra til bedre reaksjonsevne og utholdenhet.

Vertslandsstøttebataljonen videreføres i FLO som et operativt strukturelement, og videreutvikles basert på operative føringer innenfor det bilaterale samarbeidet med USA. Ansvar for å ivareta strategisk luft- og sjøtransport videreføres.

Det legges opp til å gjennomføre strategiske og sentrale tiltak som skal bidra til å fornye og videreutvikle forsyningsfunksjonen i Forsvaret.

Logistikkprosessen, herunder videreutvikling av Forsvarets vedlikeholdskapasitet, skal gjennomgås som beskrevet i kapittel 5.

Evnen til å gjennomføre investeringer skal forbedres gjennom ulike tiltak på de forskjellige beslutningsnivåene i Forsvaret. FLO skal sette fokus på å redusere gjennomføringstiden i prosjektene, slik at omsetningsevnen øker tilstrekkelig til at tildelte investeringsmidler utnyttes. En slik produktivitetsvekst vil være blant de viktigste bidragene til å innfri mål og ambisjoner i fornyings- og forbedringsarbeidet i Forsvaret.

4.8 Forsvarets sanitet

Hovedoppgavene til Forsvarets sanitet (FSAN) er å legge til rette for, og støtte operasjoner der norske soldater deltar. FSAN skal styrke tilgjengeligheten og utholdenheten til sanitetskapasitetene. Videre skal FSAN bidra med selvstendige sanitetskapasiteter.

En god og dekkende sanitets- og veterinærtjeneste for Forsvarets personell krever et godt utviklet samarbeid med det sivile helsevesenet. Dette samarbeidet skal videreutvikles for å øke kompetansen, sikre tilgang på helsepersonell og sikre at våre soldater tilbys en god medisinsk behandling. I tillegg skal samarbeidet gi Forsvarets sanitetskapasiteter tilstrekkelig tilgjengelighet og utholdenhet. Felles løsninger og sambruk av infrastruktur skal søkes der dette er hensiktsmessig og kostnadseffektivt.

Forsvarets feltsykehus (ROLE 2) er en sentral ressurs for Forsvaret, og en tilstrekkelig tilgjengelighet og utholdenhet for denne kapasiteten skal prioriteres.

ROLE 2-kapasiteten videreutvikles gjennom flernasjonalt samarbeid for å bedre tilgjengeligheten og utholdenheten i operasjoner. Et ROLE 2 bidrag skal kunne leveres med kapabilitet fra modulnivå til fullt ROLE 2 Enhanced i både nasjonal og flernasjonalt ramme. Ved selvstendig deployering av ROLE 2 krever dette støtte fra andre avdelinger i Forsvaret. Når Sjøforsvarets logistikkfartøy er i drift, skal FSAN kunne tilføre og bemanne skipet med tilpasset medisinsk ROLE 2 kapabilitet.

FSAN skal være fagmyndighet innen sanitet- og veterinærtjeneste og levere følgende kapasiteter:

- Medisinsk C2I, herunder medisinsk dokumentasjon
- Medisinsk behandling, herunder ROLE 1 og ROLE 2, mentalhelsestjenester, tannhelsestjenester og basehelsestjenester
- Medisinsk styrkebeskyttelse og veterinærtjenester, stressmestringsteam, hypobar medisinsk team og flymedisinske tjenester, Rapidly Deployable Outbreak Investigation Team (RDOIT), medisinsk seleksjon og forbyggende helsestiltak
- Sanitetsevakuering, herunder landeveisevakuering, Casualty Staging Units (CSU) og medisinsk kapasitet til strategisk, taktisk og fremskutt luftevakuering
- Skole og støttevirksomhet

Troms militære sykehus (TMS) anbefales lagt ned som militær avdeling. Dette skal frigjøre ressurser for å øke tilgjengeligheten og utholdenheten til de deployerbare kapabilitetene, spesielt feltsykehus ROLE 2.

De økonomiske forutsetningene utfordrer tiltaket med å øke tilgjengeligheten og utholdenheten til ROLE 2, kombinert med å ta i bruk nytt materiell. Dette gjør det nødvendig å utvikle FSAN videre gjennom fornyings- og forbedringsarbeidet. Alle forbedringer skal styre FSAN i en utvikling mot langsiktig budsjettbalanse.

4.9 Forsvarets høgskole

Forsvarets høgskole (FHS) er landets fremste militære utdanningsinstitusjon med Forsvarets personell som primær målgruppe. Gjennom utvikling av militær kjernekompetanse bidrar FHS til å forbedre Forsvarets operative evne. FHS er delvis underlagt lov om universiteter og høgskoler og tilbyr akkreditert utdanning til og med masternivå. FHS tilbyr også Forskning og utvikling (FoU), ikke-akkreditert utdanning, formidling og rådgivning innenfor relevante fagfelt til Forsvaret og samfunnet for øvrig.

Sivile forskningsaktører i Norge har lite fokus på bygging av forsvarsrelatert kompetanse. FHS' FoU-baserte virksomhet er derfor sentral for Forsvaret. FHS har som mål å være en kilde til kunnskap for både Forsvaret og det sivile samfunn i forsvarsrelaterte spørsmål. FHS' virksomhet skal således bidra

til å skape forståelse av og debatt om Forsvarets rolle og virke. FHS utvikler seg kontinuerlig i takt med aktuelle problemstillinger, behov og muligheter.

Utviklingen av FHS vil kreve fortsatt satsing på produktive kompetansesmiljøer som gjennom samarbeid med relevante miljøer i inn- og utland, utvikler innsikt og forståelse innenfor forsvarsrelaterte fagfelt. Videreutvikling av forskningsmiljøet på Forsvarets stabsskole (FSTS) vil bli prioritert. FSTS utgjør en sentral del av FHS og skal prioritere militær videreutdanning rettet mot innstatforsvarets behov. Utdanningen står sentralt for å ivareta den enkelte generalinspektørs behov for høyere militær utdanning. Virksomheten ved FSTS skal koordineres med generalinspektørene.

På bakgrunn av de overordnede faglige rammene for FHS driver høyskolen FoU, utdanning og formidling innenfor:

- strategi og militærmakt
- fellesoperasjoner
- militær virksomhetsstyring
- militær trening/ferdighets- og prestasjonsutvikling
- sikkerhets- og forsvarspolitik

4.10 Felles logistikk og støttestruktur

Stasjonær logistikk- og støttestruktur

Det er et grunnleggende prinsipp at den operative virksomheten understøttes av den stasjonære logistikk- og støttevirksomheten. Den deployerbare logistikkstrukturen benyttes når avstanden til et operasjonsområde overstiger den praktiske rekkevidden til den stasjonære logistikk- og støttestrukturen.

Kompetanse og kapasiteter innenfor rammen av den stasjonære strukturen skal øremerkes. Dette vil gjøre det mulig å avgi planlagte ressurser til den deployerbare strukturen for å gi denne reaksjonsevne og utholdenhet.

I styrende dokumenter skal det tydeliggjøres bedre hvilke ansvar og roller den stasjonære strukturen har i understøttelsen av styrkeoppbygging og operasjoner.

Deployerbar logistikkstruktur

For å klargjøre roller og ansvarsforhold blant annet med hensyn til forvaltning og utvikling av logistikkbasene skal disse ytterligere spesialiseres mot henholdsvis land-, sjø- og luftkomponenten. Nødvendige funksjoner knyttet til baseadministrasjon overføres fra logistikkbase Felles til logistikkbase Luft, slik at denne kan løse selvstendige oppdrag for Luftforsvaret. Dagens logistikkbase Felles omstruktureres og innrettes for å dekke øvrige felles behov.

Logistikkbase Land skal ivareta behov for deployerbar logistikk som knyttes til Hæren, Heimevernet og fellesavdelinger. Logistikkbase Sjø og Luft skal ha kapasitet til å støtte logistikkbase Land og andre deler av Forsvaret ved behov.

Alle logistikkbasene skal ha felles konsept for standardisering av moduler innenfor felles fagområder, for eksempel reparasjonslag innenfor strømforstyring, samband og kjøretøy, og innrettes slik at ressursene kan benyttes på tvers av komponentene for å opprettholde fleksibilitet og utholdenhet.

Anbefaling om felleskapasitetens langsiktige utvikling – Operativ struktur

FELLESKAPASITETER			
Målbilde	2016	2020	2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none"> • Etterretningstjenesten • Forsvarets operative hovedkvarter • Forsvarets logistikkorganisasjon <ul style="list-style-type: none"> – Vertslandsstøttebataljon – Kapasitet for strategisk luft- og sjøtransport – Stasjonær logistikk og støtte • Forsvarets felles sanitetsstyrker <ul style="list-style-type: none"> – Kapasitet for medisinsk behandling – Kapasitet for medisinsk styrkebeskyttelse – Kapasitet for sanitetsevakuering • Cyberforsvaret <ul style="list-style-type: none"> – Communication Information Systems Task Group (CIS TG) – Taktisk datalink skvadron (TDL) – Avdeling for beskyttelse av kritisk infrastruktur (BKI) – Forsvarets satellittstasjon og militær kommunikasjonssatellitt – Stasjonær sensor- og kommunikasjonsinfrastruktur • Felles NATO luft- og bakke-overvåkning (NAEW & CF, AGS) • Forsvarets høgskole 	<ul style="list-style-type: none"> • Etterretningstjenesten • Forsvarets operative hovedkvarter • Forsvarets logistikkorganisasjon <ul style="list-style-type: none"> – Vertslandsstøttebataljon – Kapasitet for strategisk luft- og sjøtransport – Stasjonær logistikk og støtte • Forsvarets felles sanitetsstyrker <ul style="list-style-type: none"> – Kapasitet for medisinsk behandling – Kapasitet for medisinsk styrkebeskyttelse – Kapasitet for sanitetsevakuering • Cyberforsvaret <ul style="list-style-type: none"> – Communication Information Systems Task Group (CIS TG) – Taktisk datalink skvadron (TDL) – Avdeling for beskyttelse av kritisk infrastruktur (BKI) – Forsvarets satellittstasjon og militær kommunikasjonssatellitt – Stasjonær sensor- og kommunikasjonsinfrastruktur • Felles NATO luft- og bakke-overvåkning (NAEW & CF, AGS) • Forsvarets høgskole 	<ul style="list-style-type: none"> • Etterretningstjenesten • Forsvarets operative hovedkvarter • Forsvarets logistikkorganisasjon <ul style="list-style-type: none"> – Vertslandsstøttebataljon – Kapasitet for strategisk luft- og sjøtransport – Stasjonær logistikk og støtte • Forsvarets felles sanitetsstyrker <ul style="list-style-type: none"> – Kapasitet for medisinsk behandling – Kapasitet for medisinsk styrkebeskyttelse – Kapasitet for sanitetsevakuering • Cyberforsvaret <ul style="list-style-type: none"> – Communication Information Systems Task Group (CIS TG) – Taktisk datalink skvadron (TDL) – Avdeling for beskyttelse av kritisk infrastruktur (BKI) – Forsvarets satellittstasjon og militær kommunikasjonssatellitt – Stasjonær sensor- og kommunikasjonsinfrastruktur • Felles NATO luft- og bakke-overvåkning (NAEW & CF, AGS) • Forsvarets høgskole
Utvikling	2013 - 2016	2017 - 2020	2021 - 2024
Operativ struktur	<ul style="list-style-type: none"> • Innføre militær kommunikasjonssatellitt • Videreutvikle deployerbare kapasiteter for kommunikasjon og informasjons infrastruktur • Videreutvikle vertslandsstøttebataljon • Videreutvikle stasjonær logistikk- og støttestruktur 	<ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle deployerbare kapasiteter for kommunikasjon og informasjons infrastruktur • Videreutvikle stasjonær logistikk- og støttestruktur 	<ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle deployerbare kapasiteter for kommunikasjon og informasjons infrastruktur • Videreutvikle stasjonær logistikk- og støttestruktur
Base-struktur	<ul style="list-style-type: none"> • Nedlegge Troms militære sykehus som militær avdeling 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedlegge FLO/Forsyning/ Forsyningsavdeling Nordland 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen endringer planlagt

Felleskapasitetenes basestruktur

Bardufoss:	FLO/Forsyning/Forsyningsavdeling Troms/Finmark
Setermoen:	Troms militære sykehus avvikles som militær avdeling
Bjerkvik:	FLO/Vedlikehold/Bjerkvik tekniske verksted
Ramsund:	FLO/Vedlikehold/Maritime verksted/Ramsund
Reitan:	Forsvarets operative hovedkvarter
Bodø:	FLO/Forsyning/Forsyningsavdeling Nordland avvikles
Ørland:	FLO/Forsyning/Forsyningsavdeling Trøndelag
Jørstadmoen:	Cyberforsvaret (ledelse) Forsvarets kompetansesenter for kommando og kontroll informasjonssystemer
Nordkisa:	FLO/Forsyning/Forsyningsavdeling Østlandet
Sessvollmoen:	Forsvarets sanitet
Trandum:	FLO/Vedlikehold/Romerike tekniske verksted
Kjeller:	FLO/Luftkapasiteter FLO/Vedlikehold (ledelse) FLO/Forsyning (ledelse) FLO/Vedlikehold/Forsvarets laboratorietjenester
Oslo:	Forsvarsstaben Etterretningstjenesten Forsvarets logistikkorganisasjon (ledelse) Forsvarets Høgskole
Kolsås:	FLO/Landkapasiteter FLO/IKT-kapasiteter FLO/Felleskapasiteter Cyberforsvaret/Operasjoner
Horten:	FLO/Vedlikehold/Maritime verksted/Horten
Bergen:	FLO/Maritime kapasiteter FLO/Vedlikehold/Maritime verksted FLO/Forsyning/Forsyningsavdeling Sør-/Vestlandet

Figurtekst: Kartet gir oversikt over de viktigste fellesvirksomheter som anbefales nedlagt og videreført. Nærmere beskrivelse av den videre utviklingen innenfor de enkelte virksomhetene og basene fremgår av øvrig tekst i rapporten.

4.11 Forsvarets operative struktur 2024

Tabellen nedenfor viser den anbefalte målstrukturen i 2024. Dette målbildet er grunnleggende for den langsiktige utviklingen av Forsvarets struktur. De tidligere nevnte målperioder 2016 og 2020 utgjør i denne sammenheng viktige delmål.

FELLES	LUFT	LAND	SJØ
Etterretningstjenesten Forsvarets operative hovedkvarter Forsvarets logistikkorganisasjon: <ul style="list-style-type: none"> • Vertslandsstøttebataljon • Strategisk luft- og sjøtransport • Stasjonær logistikk og støtte Forsvarets felles sanitetsstyrker Cyberforsvaret: <ul style="list-style-type: none"> • Avdeling for datanettverksforsvar • Taktisk datalink skvadron • Kapasitet for deployerbar kommunikasjon og informasjon • Militær kommunikasjons-satellitt Felles NATO luft- og bakkeovervåking Heimevernet: <ul style="list-style-type: none"> • 7 distriktsstaber • 30 000 i innsats- og områdestrukturen 	Luftkommando- og kontroll (NAOC/ARS Reitan) med kontroll og varsling (K&V) 52 F-35 kampfly 4 P-3C maritime overvåkingsfly 4 C-130J transportfly 2+1 DA 20 EK- og kalibreringsfly 18 Bell 412 transporthelikoptre 14 NH 90 maritime helikoptre NASAMS luftvern Baseforsvar luft Nye redningshelikoptre Logistikkbase, luft	Brigade Nord <ul style="list-style-type: none"> • Brigadekommandoen • 2 mekaniserte bataljoner • Etterretningsbataljonen • Sambandsbataljonen • Artilleribataljonen • Ingeniørbataljonen • Logistikkbataljonen • Sanitetsbataljonen • MP-kompaniet HM Kongens Garde Grensevakten Forsvarets spesialkommando/ Hærens Jegerkommando Logistikkbase, land	1 maritim taktisk kommando 6 korvetter, Skjold-klasse 5 fregatter, Fridtjof Nansen-klasse m/ NH 90 3+3 minejakt/-sveip, Oksøy/Alta-klasse 6 ubåter, Ula-klasse Marinejegerkommandoen Minedykkerkommandoen Kystjegerkommandoen Logistikk- og støttefartøy Kystvakten: 1 Svalbard-kl. med NH 90 3 Nordkapp-kl. med NH 90 3 Barentshav-kl. 1 Harstad-kl. 1 nytt havgående KV-fartøy (erstatning for KV Ålesund) 5 Indre kystvakt, Nornen-klasse Logistikkbase, sjø
		Logistikkbase, felles Transportkontrollenhet Luftterminalenhet Havne – og jernbaneterminal enhet Felles vannrenseenhet Eksplosivryddeenhet Militærpolitienhet Felles landtransportkompani	

4.12 *Strukturens evner*

Den anbefalte innretningen på forsvarsstrukturen gir et forsvar med operativ evne som innfrir de ambisjoner som er vedtatt for Forsvaret. Det er imidlertid avgjørende at Forsvaret tilføres det materiell som er forutsatt, og at forventede budsjettnivåer opprettholdes. Videre forutsetter det at Forsvarets eget fornyingsarbeid realiserer gevinster, og at kompetansen opprettholdes i tilstrekkelig bemannede og trente avdelinger

Nasjonale oppgaver inkludert bidrag til samfunnsikkerhet

Den foreslåtte strukturen har evne og kapasitet til å håndtere de nasjonale oppgavene i fredstid, samt evne til å håndtere oppdrag som kan dukke opp på kort varsel i form av begrensede episoder og kriser, samt støtte til det sivile samfunn. Strukturbredde, kvalitet og tilgjengelighet er prioritert foran utholdenhet. Bidrag til utenlandsoperasjoner vil alltid avveies mot behovet for beredskap for nasjonale oppgaver.

Strukturen har god operativ evne innenfor etterretning, overvåking, og kommando og kontroll. Videre har Forsvaret evne til periodisk overvåking av havområdene med fartøyer og fly. Ved behov kan ulike elementer settes sammen for kontinuerlig, sanntids overvåking av flere avgrensede havområder. Evnen til sjøovervåking videreføres med fregattene, Kystvakten og nye maritime helikoptre (NH 90). Evne til å overvåke under vann styrkes med fregattene, og oppgradering av mineryddere med uavhengige undervannsfarkoster (HUGIN). Forsvarets evne til å overvåke norsk og tilstøtende luftrom opprettholdes gjennom en modernisering av sensorstrukturen. Evnen videreutvikles gjennom implementering av NATOs luftkommando- og kontrollsystem (ACCS), sammenslåing av dagens to CRC, og samlokalisering av denne med FOH. I Hæren opprettholdes evne til overvåking, primært mot grensen til Russland.

Myndighetsutøvelsen er primært innrettet mot ressurskontroll til havs, tilstedeværelse i norsk territorialfarvann, og grensek kontroll mot Russland. Med tilstedeværelse og jevnlig kontroll understøtter Forsvaret et forvaltningsregime i tråd med norske interesser, basert på internasjonale avtaler. Tilstedeværelse må vurderes i sammenheng med strukturens evne til overvåking. Med den anbefalte strukturløsningen opprettholdes evnen til myndighetsutøvelse til havs på en

god måte. Evne til grensek kontroll i territorialfarvannet og på grensen til Russland opprettholdes.

Til sjøs vil den praktiske utøvelsen av rutinemessig suverenitetshevdelse oftest være sammenfallende med myndighetsutøvelse. Gjennom kontinuerlig tilstedeværelse med kystvakt-, marine- og luftenheter, vil krenkelsers og kriser kunne forebygges, og til et visst nivå håndteres raskt uten behov for ytterligere styrkeoppbygging. Med blant annet fregatter, korvetter og en styrket logistikkstøtte, vil tilstedeværelse i Norges interesseområder til havs styrkes. Den anbefalte strukturen har evne til sjønektelse og sjøkontroll i avgrensede områder.

Evnen til suverenitetshevdelse og krisehåndtering i luftrommet må ses i sammenheng med evne til å kunne etablere og holde en høy luftmilitær beredskap over tid. Beredskap innenfor NATO-rammen opprettholdes med kampfly på QRA-beredskap. Med de nye kampflyene styrkes evnen til å avskjære, identifisere, avvise, og eventuelt nedkjemp fremmede fly. I tillegg er kampflyene i stand til å opprettholde kontinuerlig luftpatuljering i utvalgte områder over tid. Luftvernkapasiteten bedres ved at NASAMS og basesett til kampflybasen samlokaliseres, og ved at Hæren tilføres kampluftvernkapasitet. Forsvarets evne til å levere ild mot overflatemål til støtte for sjø- og landoperasjoner bedres med nye sjømålsmissiler til fregattene og korvettene, og gjennom anskaffelsen av F-35 med tilhørende våpensystemer.

På land vil rutinemessig suverenitetshevdelse være sammenfallende med myndighetsutøvelse og omfatter i hovedsak bevakning av grensen mot Russland. Denne evnen opprettholdes på dagens nivå gjennom videreføring av Grensevaktens. Den anbefalte strukturen innebærer at brigaden med to mekaniserte bataljoner med støttekapasiteter, raskt kan settes inn for å møte nasjonale kriser. Støttet av kampfly og luftvern, har Hæren de grunnleggende kapasitetene som er nødvendig for krisehåndtering og suverenitetshevdelse i avgrensede områder. Hærens størrelse setter begrensinger, både med tanke på hvor store områder som vil kunne dekkes og utholdenheten i en langvarig nasjonal krise. Den anbefalte strukturen anses å kunne håndtere de nasjonale utfordringene mot en begrenset militær eller en asymmetrisk trussel. Heimevernets evne til å løse oppdrag og sikre vital sivil og militær infrastruktur i samarbeid med lokale myndigheter

bedres gjennom økt treningsstandard og fokus på områdestrukturens evne og kapasitet. Reduksjonene i Heimevernet vil ikke begrense evnen til å løse de prioriterte oppdragene innenfor et sivilt-militært samfunnsikkerhetsperspektiv.

Det er lagt vekt på å øke strukturens fleksibilitet og innsats-evne for å utvide myndighetenes handlingsrom ved kriser, samt sette Forsvaret best mulig i stand til å reagere raskt på fremtidige utfordringer.

Innsatsforsvaret er det beste redskap Forsvaret kan utvikle for å møte militære kriser og utfordringer knyttet til samfunnsikkerhet. Støtten til det sivile samfunn er i utgangspunktet ikke dimensjonerende for Forsvaret, men flere av kapasitetene i Forsvaret har dette som en viktig oppgave. Kystvakten, Heimevernet, Redningstjenesten og spesialstyrkene er noen av de kapasitetene som utvikles også med tanke på støtte til det sivile samfunnet.

Kollektivt forsvar og flernasjonalt krisehåndtering

Ved kollektivt forsvar på eller utenfor norsk territorium vil de norske styrkene inngå i NATO-forband. Evnen til å kunne samvirke og være interoperable med allierte vil være avgjørende. Med den anbefalte strukturen styrkes evnen til å samvirke gjennom moderne plattformer, kompetansen og kvaliteten.

Forsvarets oppgaver innenfor kollektivt forsvar vil være de mest utfordrende, og er dermed dimensjonerende for de fleste av Forsvarets evner. Dette gjelder både med hensyn til nødvendig kampkraft, deployerbarhet, strukturbredde og utholdenhet. Evnen til kommando og kontroll, etterretning og overvåking er god, men forutsetter at NATO i overgangen til en artikkel 5-operasjon vil måtte håndtere mange av ledelsesoppgavene, samt støtte med overvåkingsressurser, spesielt luftovervåking. Maritim overvåking, nektelsesoperasjoner i utvalgte deler av operasjonsområdet til sjøs og i luften, samt sikring av vitale objekter mot lufttrusler, er godt ivaretatt. Kapasiteten til å bekjempe overflatefartøyer og undervannsmål er også god. Hærens brigade styrkes. Samlet sett forbedres Forsvarets evne til å bekjempe mål både på land, til sjøs og i luften.

En bred operativ struktur med tilhørende kompetanse videreføres, noe som er avgjørende for norsk sikkerhet og norske bidrag i operasjoner i utlandet. Den anbefalte strukturen vil

på noen områder ikke fullt ut være i stand til å oppfylle foreliggende NATO-styrkemål.

Logistikk- og støttestrukturen forbedres betydelig. Strukturen har likevel sine begrensninger knyttet til utholdenhet ved full oppsetting av alle Forsvarets avdelinger, og dersom man skal støtte mottak av allierte styrker. Utfordringene forsterkes hvis flere operasjoner finner sted samtidig.

Bidrag til flernasjonalt krisehåndtering vil erfaringsmessig være knyttet til både høy- og lavintensitetskonflikter, og som del av en flernasjonalt styrke. Forsvaret vil kunne yte kontinuerlige bidrag, men strukturen er ikke forutsatt å levere samme kapasitet over lengre tid. Periodisering, variasjon og byrdefordeling internt i Forsvaret må tilstrebnes for slike operasjoner. Flexibilitet til å håndtere kriser nasjonalt er prioritert foran evnen til å vedlikeholde en kapasitet på høyt nivå over lang tid i operasjoner utenlands, også for Hæren.

Sjøforsvaret skal kunne bidra med et maritimt styrkeforband for en periode på inntil seks måneder, eventuelt med taktisk maritim stab (NORTG-stab) som styrkeledelse. Sjøforsvaret skal kunne bidra kontinuerlig med én fregatt og ett mineryddingsfartøy til NATOs stående maritime reaksjonsstyrker (NRF), herunder tidvis ta ledelsen over disse styrkene. I tillegg skal Sjøforsvaret kunne bidra kontinuerlig med enkeltfartøyer til langvarige maritime operasjoner, eksempelvis knyttet til overvåking og patruljering. Marinejegere, kystjegere og minedykkere kan dessuten bidra til operasjoner i landomenet.

Luftforsvaret skal med anbefalt struktur kunne bidra med inntil én kampflyskvadron for en periode på inntil tre måneder, eller med et redusert antall kampfly som gir lengre utholdenhet. I tillegg skal Luftforsvaret kunne bidra med mindre forband eller enkeltplattformer fra hele luftstrukturen.

Hærens evne til å levere bataljonsstridsgruppe for én rotasjon, etterfulgt av stridsgruppe på kompaninivå over tid, vil bedres. Dette skyldes økt forutsigbarhet på tilgjengeligheten av vervede avdelinger. Samtidig vil en slik leveranse være krevende med tanke på bruk av støttekapasiteter, gitt forhold som tilgjengelighet av avdelinger, personellbelastning, vedlikehold av kompetanse, og nasjonale beredskapsoppgaver. Hæren må utnytte muligheten til å stille

ulike typer kompanistridsgrupper bygget opp omkring en kjerne av eksempelvis ingeniør, artilleri eller logistikk. Forutsatt at en i større grad nytter strukturen slik den er sammensatt for nasjonale formål, øker variasjonsbredden og kvaliteten på leveransene gjennom de anbefalte tilpasningene i personellstrukturen. Hæren skal kunne bidra med brigade-rammeverk i henhold til NATOs styrkemål.

Fellesavdelingene, herunder logistikk og støtte, er dimensjonert for å understøtte styrkene i det omfang som er beskrevet over, i inntil tre operasjoner eller geografisk atskilte operasjonsområder samtidig. Hver forsvarsgren har meget begrenset evne til å delta i mer enn én operasjon utenfor Norge, ikke minst av hensyn til støttekapasiteter som logistikk, sanitet og informasjonsinfrastruktur.

Den anbefalte strukturen kan videreføre den gjeldende ambisjon til operasjoner i utlandet som angitt i gjeldende langtidsplan.

5 Fornyning og forbedring

Det blir igangsatt et omfattende fornyings- og forbedringsarbeid som skal bidra til å styrke Forsvarets operative evne innenfor vedtatt struktur og operative ambisjoner.

Evnen til kontinuerlig å fornye og forbedre virksomheten er avgjørende for å sikre en målrettet videreutvikling av innsatsforsvaret, og for at samfunnet skal ha full tillit til at Forsvaret forvalter ressursene på best mulige måte.

Fornyings- og forbedringsarbeidet skal gjennomføres kontinuerlig uten en definert slutttilstand og integreres i den ordinære styringsprosessen. Det er utarbeidet et fremtidsbilde som beskriver en ønsket tilstand i 2024. Dette angir retningen for forbedringsarbeidet og skal bidra til enhetlige beslutninger på ulike områder og nivåer i organisasjonen.

Forbedringsarbeidet er delt inn i tre beslutningsnivåer:

1. Fornyingsarbeid knyttet til større struktur- og reformtiltak, der beslutningsmyndighet ligger i Stortinget, regjeringen eller Forsvarsdepartementet (strategisk nivå).
2. Forbedring av felles prosesser og tiltak innenfor og på tvers av Forsvarets avdelinger, og tiltak som forutsetter bruk av ekstra ressurser, der beslutningsmyndighet ligger hos forsvarssjefen (sentralt nivå).
3. Kontinuerlig forbedring innenfor Forsvarets avdelinger, der beslutningsmyndighet ligger hos generalinspektørene/tilsvarende og underliggende nivåer (lokalt nivå).

Ambisjonen er å gjennomføre tiltak med varig effekt i perioden 2013-2024 tilsvarende en gjennomsnittlig verdi på 160 mill. kroner per år.

Arbeidet skal dreies mot å øke produktiviteten og kvaliteten i Forsvaret til fordel for å ha utelukkende fokus på rene kostnadsreducerende tiltak.

Ved produktivetsforbedringer søkes det primært å oppnå gevinster i form av økt produksjon og spesifikt innenfor områder der det er behov for høyere ytelse. På områder der ytelsen allerede er tilfredsstillende, kan effekten av produktivetsforbedringer tas ut i form av redusert ressursbruk.

Investeringer og insentiver vil benyttes for å opprettholde et høyt tempo i arbeidet.

Ny innretning og nye virkemidler kan føre til en viss treghet før tiltak tar full effekt. Derfor planlegges det med en økende gevinstrealisering gjennom perioden. Oppfyllelse av ambisjonen må av den grunn ses i et langsiktig perspektiv, da man i enkelte år kan få lavere effekt og andre år større effekt enn gjennomsnittet.

Kontinuerlig fornyning og forbedring innebærer at det alltid skal være forbedringsmål å strekke seg etter. Det handler om å se muligheter, ta initiativ og vise handlekraft. Det skal utvises selvstendighet, men samtidig må det samarbeides om å finne de smarte og gode løsningene som tjener Forsvaret som helhet. Det forventes og vil bli avkrevd at Forsvarets avdelingsjefer etablerer og ivaretar et kontinuerlig forbedringsprogram innenfor eget ansvarsområde.

Forsvaret skal utarbeide planer og kontinuerlig følge opp alle tiltak på de ulike beslutningsnivåene. Planene skal detaljere tiltakene, beskrive hvilke effekter disse vil realisere, når tiltakene skal være gjennomført, og beskrive ressurser som er nødvendige for gjennomføringen. Planene skal oppdateres regelmessig gjennom året, som del av Forsvarets styringsprosesser. Lokalt skal fornyning og forbedring i hovedsak gjennomføres innenfor tildelte rammer.

Langsiktigheten i arbeidet skal sikre økt forutsigbarhet, og en bedre evne til å gjennomføre sammensatte og tidkrevende endringer. Basert på erfaringer og nytenkning i den daglige tjenesten, er det meget viktig å ha en stor bredde i gjennomføringen av små og enkle tiltak som i sum gir ønskede gevinster.

God ledelse, et sterkt personlig engasjement og en systematisk utvikling av en forbedringskultur i organisasjonen er avgjørende for å lykkes.

Fornyning og forbedring omfatter hele Forsvaret. Det skal skapes mer operativ kampkraft for de ressursene Forsvaret er satt til å forvalte.

Utviklingen av Forsvarets vedlikeholdskapasitet

Utviklingen av Forsvarets vedlikeholdskapasitet er et forbedringstiltak i planen for fornyning og forbedring. Vedlikeholdskapasiteten er en viktig forutsetning for å opprettholde evnen til nødvendig materiellberedskap og støtte til operasjoner.

Som en konsekvens av investeringene i nye materiellsystemer, med større kapasitet og teknologisk kompleksitet, har vedlikeholdsbehovet økt og vil øke betydelig i årene fremover. Det er en økende differanse mellom vedlikeholdsbehov og vedlikeholdskapasitet. I den videre utviklingen vil det være viktig å finne en riktig fordeling mellom hva Forsvaret skal gjøre selv og hva andre kan gjøre.

Det legges opp til en prosess i tre trinn som vil medføre endringer i hvordan styringen av vedlikeholdskapasiteten gjennomføres.

Trinn 1: Fokusering av virksomheten

Kjernevirksomheten i Forsvaret er styrkeoppbygging og å gjennomføre militære operasjoner. Nødvendig struktur og kompetanse til å utføre kjerneoppgavene ligger til grunn som organisasjonens rasjonale.

Forsvarets egen vedlikeholdsvirksomhet skal derfor innrettes ytterligere mot Forsvarets kjernevirksomhet. Hensikten er å kunne konsentrere mer av innsatsen mot de oppgaver som må ivaretas innenfor den militære organisasjonen – og overføre ansvar for andre oppgaver til virksomheter som har like gode eller bedre forutsetninger for å ivareta disse.

Målet er å sikre at Forsvaret beholder den riktige kompetansen og nødvendige kapasitet for å løse kjerneoppgavene. Kompetansen innenfor for eksempel Forsvarets verksteder kan ikke betraktes isolert fra den øvrige tekniske kompetansen i Forsvaret. Forsvaret er avhengig av å bygge kompetanse fra et lokalt nivå i forsvarsgrenene til sentrale tekniske funksjoner i Forsvarets logistikkorganisasjon. Videre er det behov for teknisk kompetanse på ulike utdanningsnivåer innenfor de ulike organisasjonene.

For å sikre tilstrekkelig kompetanse og kapasitet fra anskaffelse, eierskapsforvaltning og drift til avhending, må det først gjennomføres en systematisk og helhetlig gjennomgang av de investerings- og forvaltningsprosessene som vedlikeholdsvirksomheten er en del av. En slik gjennomgang skal også kunne gi grunnlag for intern forskyving av oppgaver, identifisere behov for endring av kompetanse eller organisatoriske endringer. Som en del av arbeidet skal det lages retningslinjer for hvilke oppgaver som bør utføres internt eller eksternt ved innføring av nye materiellsystemer.

Fremtidsbilde – fornying og forbedring

I dette fremtidsbildet vurderes noen utvalgte utfordringer om hva man ønsker å forbedre.

I 2024 har forsvarssektoren gjennom sitt fokus på kontinuerlig langtidsplanlegging funnet en god balanse mellom oppgaver, struktur og budsjetter. Driftskostnadene er stabilisert i henhold til forventet økonomisk utvikling. Støttestrukturen er innrettet i samsvar med det operative behovet. Effektene av forbedrings- og fornyingsarbeidet kommer til uttrykk gjennom forbedret kvalitet, høyere produktivitet, og samlet sett styrket operativ evne. Dette har bidratt til forbedret reaksjonsevne og utholdenhet.

Kontinuerlig fornying og forbedring er blitt en del av kulturen i hele organisasjonen. Myndighet til å gjennomføre fornyings- og forbedringstiltak er delegert til det nivået som har best forutsetning for å virkeliggjøre tiltakene. Engasjementet for å gjennomføre fornyings- og forbedringsarbeidet er forsterket, blant annet fordi en vesentlig del av gevinstene er tilgodesett den virksomhet som har realisert tiltakene. I det flernasjonale forsvarssamarbeidet er det lagt vekt på å utvikle gjensidig forsterkende samarbeid innenfor styrkeproduksjon (utdanning, trening og øving), og logistikk (investeringer, forvaltning, vedlikehold og forsyning).

Utnyttelsen av tilgjengelig teknologi, forbedring av arbeidsprosesser og målrettet kompetansebygging har forbedret styringsevnen. Tydeliggjøring av roller og ansvarsforhold mellom virksomheter og prosesser har gitt mer effektive beslutningsprosesser. Et vel-fungerende informasjonsforvaltningssystem bidrar til bedre forvaltning og etterprøvnbarhet i fornyings- og forbedringsarbeidet. Ledere har et sterkere fokus på å identifisere kapasitetskritiske aktiviteter (flaskehals), og styre disse aktivt for å få mest mulig effektiv produksjon.

Trinn 2: Rendyrking av styringsform

Vedlikehold er en av de virksomheter som skal være «kunde-finansiert» basert på prinsippene som Forsvaret har lagt til grunn for horisontal samhandel. I utgangspunktet skal det være fagmyndighetskrav, brukers behov og betalingsevne som styrer dimensjoneringen av vedlikeholdskapasiteten. Basert på trinn 1 vil det i større grad legges opp til å styre virksomheten på økonomiske resultater, i tråd med prinsippene om horisontal samhandel.

Målet er at den kompetansen som Forsvaret velger å videreføre utnyttes maksimalt, og at kapasiteten innenfor disse kompetanseområdene blir dimensjonert i forhold til behovet. En styring på økonomiske resultater vil kreve en større fleksibilitet i reguleringen av ressursene, slik at disse må kunne øke eller avta i samsvar med behovet. Flerårig budsjettering vil være et nødvendig og viktig verktøy i dialogen mellom oppdragsgiver, bruker og tjenesteyter.

Trinn 3: Tilpasning av vedlikeholdskapasiteten

Kontinuerlig tilpasning av virksomheten skal i hovedsak bidra til å finjustere oppgavefordelingen mellom aktørene slik at vedlikeholdsinnsetningen blir mest mulig fordelaktig og kostnadseffektiv. Utvikling av den interne vedlikeholdsinnsetningen med sikte på effektivisering og økt produktivitet vil prioriteres. Oppgavefordelingen internt i Forsvaret eller mellom Forsvaret og andre aktører, vil kunne variere over tid. I noen tilfeller vil det være mest hensiktsmessig å la eksterne utføre vedlikeholdet, mens i andre tilfeller bør Forsvaret gjøre dette selv.

En vurdering av lønnsomhet må skje kontinuerlig og foregå der kunnskapen er best med hensyn til å vurdere hvem som gjør hva. Tilpasning og optimalisering av vedlikeholdskapasiteten forutsetter derfor at beslutningsfullmakt delegeres, innenfor gitte retningslinjer, til et hensiktsmessig styringsnivå.

Den videre utviklingen av vedlikeholdskapasiteten i Forsvaret skal ta utgangspunkt i den organisering og kapasitet som er etablert ved utgangen av innværende planperiode.

Base- og kommunikasjonsinfrastrukturen er modernisert og tilpasset innsatsforsvarets behov.

Forsvarets skoler er mer kostnadseffektivt organisert. Forvaltningen av personell og kompetanse utføres med like god eller høyere kvalitet, og mindre bruk av ressurser. Personellstrukturen gjenspeiler innsatsforsvarets behov for spesialisert kompetanse. Ambisjonsnivået innenfor rekruttering er mer differensiert, og Forsvaret rekrutterer personell med forskjellig utdanningsnivå direkte fra det sivile samfunnet etter behov. Intern kompetansebygging er konsentrert om det profesjonsspesifikke, og det sivile skoleverket benyttes i størst mulig grad til annen målrettet kompetansebygging. Forsvarets mangfold av kompetanse forvaltes og videreutvikles innenfor rammen av en felles profesjonskultur.

6 Økonomi

Forsvaret fremtidige økonomiske behov knyttet til investering og drift har vært gjenstand for en bred gjennomgang. Dette for å sikre sammenheng mellom vel avstemte ambisjoner innenfor hele virksomheten og de økonomiske konsekvensene av disse. Det legges til grunn at de anbefalte strukturtiltakene, sammen med Forsvarets videre arbeid med fornying og forbedring av egen organisasjon og virksomhet, skal dekke opp for utviklingen i Forsvarets driftskostnader i de kommende årene.

Samtidig vil innføringen av nye kampfly, og etableringen av en rasjonell kampflybase, kreve investeringsmidler ut over det Forsvaret selv vil kunne dekke innenfor et forsvarsbudsjett på dagens nivå. Forsvaret vil derfor trenge økte bevilgninger i en 8-10-årsperiode for å kunne ivareta nødvendige investeringer i materiell, EBA og infrastruktur.

6.1 Forsvarets budsjettnivå

Ut over bevilgninger for investeringer knyttet til kampfly og kampflybase, legges det til grunn en videreføring av utgiftsrammer på 2012-nivå. Ved siden av de strukturtiltakene som anbefales i dette rådet, skal Forsvarets arbeid med fornying og forbedring bidra til å øke produktiviteten og redusere kostnader. Dette arbeidet er en forutsetning for at Forsvaret skal kunne håndtere ekstraordinær kostnadsvekst knyttet til fornyelse av materiell, EBA og infrastruktur. De nærmeste årene omfatter kostnadsøkningene spesielt gjenstående innfasing av taktiske transportfly, fregatter og korvetter, nytt sjømålsmissil og maritime helikoptre. Videre vil nytt artilleri, anskaffelse av nytt logistikkfartøy, nytt middelstunget enhetlig panserkjøretøy, pansret stridsoppklaringsystem, samt modernisering og utvikling av Forsvarets informasjonsinfrastruktur, føre til økte kostnader til drift av materiell.

Behovet for ekstraordinære omstillingsmidler for personell er avhengig av en rekke faktorer, herunder antall og type personell som skal flytte til nytt tjenestested, geografisk avstand og tidshorison for omstillingen. Basert på foreliggende vurderinger forventes utgiftene til dette formålet å utgjøre inntil 100 mill. kroner, fordelt på en 4-årsperiode.

Hovedtyngden av kostnadsøkningene knyttet til drift av nye kampfly vil først inntreffe i perioden etter 2016. Basert på foreløpige kostnadsberegninger fra anskaffelsesprogrammet (F-35 programmet), hensyntatt den organisering og

lokaliseringsløsning som tilrås, er det lagt til grunn at et nytt kampflyvåpen med totalt 52 F-35 kampfly medfører en årlig økt driftskostnad på inntil 300 mill. kroner, sammenliknet med dagens drift av F-16 flåten. Inndekningen av dette vil være krevende, men det legges til grunn at Forsvaret skal kunne håndtere også denne kostnadsutviklingen ved fornyings- og forbedringsarbeidet, samt andre interne tiltak, herunder en nødvendig tilpasning av kampflyenes leveranseevne i overgangsfasen fra F-16 til F-35.

Utgifter for norske styrker i utlandet legges i utgangspunktet på 2012-nivå. Bevilgningene på dette området vil bestemmes i den årlige budsjettprosessen, basert på oppgavene det enkelte år.

Det forutsettes en videreføring av Forsvarets budsjetterte inntekter på 2012- nivå.

6.2 Behov for økt bevilgning for nytt kampflyvåpen

Basert på oppdateringen av kostnadsbildet for kampfly-anskaffelsen som ble gjort våren 2011, overordnet korrigert for den oppdaterte antallsberegningen, legges det til grunn en total investeringskostnad for kampfly, inkludert logistikk- og våpensystemer, på om lag 59,3 mrd. 2012-kroner (58,1 mrd. 2011-kroner). Investeringskostnadene knyttet til støytiltak, etableringen av ny bygningsmasse samt tilpassing av flyoperative flater for en ny kampflybase på Ørland, er kostnadsberegnet til 5,1 mrd. kroner.

Som forutsatt i St.prp. nr. 48 (2007-2008), er det satt av 24 mrd. 2008-kroner (26,2 mrd. 2012-kroner) til kampflyanskaffelsen innenfor en videreført økonomisk forsvarsramme på 2012-nivå. Ca. 3 mrd. kroner av dette forventes å være utbetalt innen utgangen av 2012. I tillegg er det satt av 780 mill. kroner til etableringen av kampflybase. Eventuelle netto salgsinntekter ved avhending av Bodø hovedflystasjon forutsettes som et bidrag til finansieringen av totalanskaffelsen.

For å dekke inn merbehovet anbefales det en styrking av forsvarsrammen i perioden 2013-2021 på totalt 37,5 mrd. kroner.

Anskaffelsene av kampfly og kampflybase har følgende forventede betalingsprofil i mrd. 2012-kroner:

	t.o.m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Sum
Brutto anskaffelseskostnader	3,02	1,84	2,79	4,32	6,32	9,55	12,04	11,63	7,46	3,87	1,62	64,45
Kampfly og våpensystemer	3,02	1,81	2,76	3,84	5,04	8,05	10,76	11,12	7,46	3,87	1,62	59,34
Kampflybase		0,03	0,03	0,48	1,28	1,50	1,28	0,51				5,11
Avsetninger innen gjeldende forsvarsramme	3,02	1,81	1,98	2,73	2,38	2,57	2,97	2,61	2,64	2,64	1,62	26,96
Perspektivplan materiell	3,02	1,81	1,98	2,65	2,26	2,49	2,52	2,56	2,64	2,64	1,62	26,18
Perspektivplan Eiendom, bygg og anlegg				0,08	0,12	0,07	0,45	0,05				0,78
Ytterligere finansieringsbehov	0,00	0,03	0,81	1,59	3,93	6,99	9,07	9,02	4,82	1,23	0,00	37,49

6.3 Økonomisk effekt av anbefalte tiltak

De anbefalte tiltak oppsummeres med økonomiske effekter, tentativ implementeringsperiode og anvendelse av frigjorte midler i følgende oversikt. Det legges til grunn at frigjorte ressurser skal omfordes til høyere prioritert og anbefalt virksomhet innenfor det enkelte tiltaksområde:

Tiltaksområde	Tiltak	Henvising	Estimert investeringsbehov	Estimert driftseffekt	Tentativ implementeringsperiode	Område for frigjorte driftseffekter
Luftforsvaret	LKK på Reitan	pkt 4.1.1/ 4.1.3	-450 mill. kr.	70 mill. kr.	2013-2018	Drift nye kampfly, maritime helikoptre og taktiske transportfly
Luftforsvaret	Kampflybase på Ørland	pkt. 4.1.3	-5 110 mill. kr.	210 mill. kr.	2013-2019	
Luftforsvaret	Flytte DA-20 til Gardermoen	pkt. 4.1.1/ 4.1.3	-30 mill. kr.	30 mill.kr.	2013-2016	
Luftforsvaret	FEKS til kampflybase	pk.t 4.1.1/ 4.1.3	-130 mill. kr.	0 mill. kr.	2019-2020	
Luftforsvaret	Etablere "kompaktbase Rygge"	pkt. 4.1.3		30 mill. kr.	2013-2016	
Luftforsvaret	Avvikle 2 P3N	pkt. 4.1.1		25 mill. kr.	2016-2022	
Hæren	Samordnet ledelse	pkt. 4.2.3	-60 mill. kr.	60 mill. kr.	2013-2014	Styrke fast bemanning og drift av moderne materiell i Brigade Nord
Hæren	Avvikle Bn 2 med støttesystemer	pkt. 4.2.1		400 mill. kr.	2013-2016	
Hæren	Avvikle Sundlia og Heggelia leir	pkt. 4.2.3		Inntil 20 mill. kr.	2013-2016	
Hæren	Differensiert verneplikt	pkt. 4.2.4/ 7.1		40 mill.kr.	2013-2016	
Heimevernet	Redusert distriktsstruktur	pkt. 4.3.1/ 4.3.2		100 mill. kr.	2013-2014	Styrke befalsutdanning, styrke treningsnivå, innfasing av nytt materiell
Heimevernet	Integrert kommandostruktur	pkt. 4.3.1/ 4.3.2		0 mill.kr.	2013-2014	
Heimevernet	Flytte HV-skolen til Terningmoen	pkt. 4.3.2	-120 mill. kr.	0 mill. kr.	2014-2016	
Heimevernet	Redusert operativ struktur	pkt. 4.3.1		160 mill. kr.	2013-2014	
Forsvarets sanitet	Avvikle TMS	pkt. 4.8		20 mill. kr.	2015-2016	Styrke operativ sanitet, ROLE 2
Felles	Fornyles- og forbedringstiltak	pkt. 5	-100 mill. kr.	640 mill. kr.	2013-2016	Bidrag til drift av nye materiellsystem under innfasing
Felles	Fornyles- og forbedringstiltak	pkt. 5	Inntil 50 mill. kr. per år	Nye 160 mill. kr. per år.	2017-	Bidrag til drift av nye kampfly og andre fremtidige materiellsystem

6.4 Oppsummering og vurdering

En videreføring av dagens ambisjonsnivå for Forsvaret og med innfasingen av det et nytt kampflyvåpen innebærer et behov for en samlet økning i tildelingen til Forsvaret på 37,5 mrd. kroner i perioden 2013-2021. Endelig periodisering av utbetalingen vil være avhengig av prosjektets fremdrift.

Den største økonomiske utfordringen for Forsvaret på lengre sikt er å håndtere utgiftsøkninger som følge av krav til ordinær strukturell fornyelse, kombinert med de krav som stilles til operative ytelsesforbedringer i et moderne forsvar. Behovet for operativ ytelsesforbedringer vil naturlig komme innenfor områdene beskyttelse, ildkraft og presisjon.

Kostnadsøkninger forbundet med systemutskiftninger som gir vesentlig forbedret ytelse eller operativ effekt, må dekkes inn ved bevilgningsøkninger og/eller interne grep i Forsvaret. Tidligere har Forsvaret håndtert denne utfordringen blant annet ved reduksjoner i det totale kvantum av materiell som fornyes, eller ved reduksjoner i strukturen. I dag er imidlertid dybden i de fleste strukturkomponenter og kapasiteter marginal, slik at en videre nedskalering vil medføre forholds- messig høy operativ kostnad relatert til den økonomiske gevinsten. Dette skyldes ikke minst at moderne kapasiteter har en meget høy andel strukturelle kostnader, dvs. kostnader som i liten grad påvirkes av mengden av materiell. Reduksjoner i antall enheter kan således gi en forholdsvis liten reduksjon i kostnadene.

Resultatene av fornyings- og forbedringsarbeidet blir i de kommende årene en kritisk suksessfaktor med hensyn til å videreføre den nasjonale ambisjonen om et balansert forsvar med en tilstrekkelig bredde i styrkekomponentene. Det er ikke lagt inn noen økonomiske marginer i dette fagmilitære rådet, og Forsvaret tar på seg en utfordrende oppgave med å balansere ut egne driftskostnadsøkninger med interne tiltak i en krevende økonomisk situasjon. Eventuelle andre prioriteringer som endrer helheten i denne anbefalingen må ledsages av alternative reduksjonstiltak eller endret økonomisk tildeling.

7 Personell, kompetanse og kultur

Forsvaret skal videreutvikles som en moderne kunnskapsorganisasjon. Ambisjonen er å følge samfunnsutviklingen, der trenden er å gå fra tradisjonell personalforvaltning til en strategisk styring av personellutviklingen. Planlegging av personellressurser inngår som en integrert del av virksomhetens strategi slik at personellet blir en viktig ressurs for å oppnå Forsvarets strategiske mål. Arbeidet innenfor personell- og kompetanseområdet de kommende årene skal styrkes, særlig innenfor ledelse og styring, og det vil legges vekt på tiltak som kan bidra til å ivareta og videreutvikle personellet.

Det drives en kontinuerlig langtidsplanlegging innenfor HR-området som grunnlag for viktige beslutninger. Forskning bidrar til økt kunnskap om hvordan Forsvaret kan tiltrekke, rekruttere, ta vare på og videreutvikle medarbeiderne, øke kvinneandelen og skape ønsket mangfold. Med bakgrunn i dette er satsingen på forskning i Forsvaret styrket. Innenfor forskning skal Forsvaret samarbeide med øvrige deler av forsvarssektoren, samt med andre nasjonale og flernasjonale forskningsmiljøer.

Motiverte og kompetente medarbeidere er avgjørende for at Forsvaret skal kunne løse pålagte oppgaver på en effektiv og troverdig måte, og for at organisasjonen skal ha nødvendig fleksibilitet til å kunne tilpasse seg endringer i en omskiftelig verden.

Mangfold styrker Forsvaret både operativt og organisatorisk. Det gir større fleksibilitet, bedre oppgaveløsning og større grad av legitimitet i samfunnet. Mangfoldet i en organisasjon skapes gjennom variasjon i kompetanse, alder, sosial og geografisk bakgrunn, etnisk og religiøs tilknytning, seksuell legning og en balansert kjønnsmessig sammensetning.

7.1 Verneplikten og førstegangstjenesten

Grunnstammen i Forsvaret har vært og er verneplikten. I tillegg til å utgjøre et vesentlig element i den daglige operative virksomheten, danner førstegangstjenesten grunnlag for blant annet verving, grunnleggende befalsutdanning, tjeneste i utenlandsoperasjoner og overføring til Heimevernet. Det legges til grunn en videreføring av 12 måneders førstegangstjeneste. Dagens innretning og bemanningsmodell, spesielt innenfor Hæren, begrenser muligheten til å produsere nødvendig reaksjonsevne, og gir ikke tilstrekkelig

fleksibilitet og handlefrihet for flere av de operative avdelingene. Videreutvikling av verneplikten og førstegangstjenesten må ta høyde for økte krav til å betjene moderne materiell, større kompleksitet i operasjoner, muligheter for gjenbruk av mannskaper, og at den er kostnadseffektiv. Det anbefales derfor at førstegangstjenesten videreutvikles og tilpasses innsatsforsvarets behov. Utviklingen av førstegangstjenesten skal sikre god kvalitet, et meningsfullt innhold og en hensiktsmessig innretning. For å dekke enkelte spesielle funksjoner vil det, basert på frivillighet, være behov for at et begrenset antall mannskaper forlenger førstegangstjenesten til 18 måneder.

Mannskaper som ønsker vervingskontrakt, tilbys en målrettet utdanning basert på Forsvarets behov med tanke på verving etter fullført førstegangstjeneste. Dette vil blant annet øke personelltilgjengeligheten for mannskaper som vil tjenestegjøre i de hurtige reaksjonsstyrkene. I denne sammenhengen er det nødvendig å se på insentiver, ut over det at den enkelte vil få en relevant og attraktiv utdanning, som understøtter ordningene på en god måte.

En tilpasset og fullverdig førstegangstjeneste, etterfulgt av ulike utdanningsløp mot vervet soldat eller disponering i Heimevernet, vil effektivisere utdanningen og bidra til at kompetansen som erverves under førstegangstjenesten nyttiggjøres i enda større grad.

7.2 Videreutvikling av avdelingsbefalsordningen

Avdelingsbefalsordningen ble innført 1. januar 2005. Intensjonen med ordningen var å tilføre Forsvaret spesialisert kompetanse, erfaring og kontinuitet på lavere nivå i organisasjonen.

Ordnningen utfordres av tilfeldig avgang og lav gjennomsnittsalder blant avdelingsbefal. Dette kan undergrave de faglige krav til spesialisering som Forsvaret stiller til sitt personell. En evaluering konkluderer med at det er utfordringer knyttet til tilsetningsforhold som aldersgrense, lønn og bonus, kompetanseheving og karriereplaner, og til synlighet og anerkjennelse.

Karriere- og kompetanseutvikling må henge sammen og tillegges vekt gjennom hele avdelingsbefalskarrieren. Dette innebærer fokus på utdanning, annen kompetanseheving og bonusanvendelse. Samtidig skal avdelingsbefalet være kvalifisert for en annen karriere etter endt tilsetningsforhold.

For å underbygge hensikten med å tilføre Forsvaret spesialisert kompetanse, erfaring og kontinuitet, skal yrkestilsetting av avdelingsbefal etter Forsvarets behov videreføres.

For å skape nødvendig forutsigbarhet for avdelingsbefalet, skal det etableres karriere- og tjenestepåner som er tilpasset en horisontal karriere. Videre skal tidsbegrensninger justeres ved å øke minimums- og maksimumstid i stilling for å redusere unødvendig rotasjon i spesialistfunksjonene. I denne sammenhengen vil det også være nødvendig å gjennomgå Forsvarets boligpolitikk, herunder mulighet for tjenestebolig ut over dagens 5-årsregel.

Dagens lønssystem og forvaltningspraksis belønner vertikal karriere og utvikling av breddekompetanse, mens spesialistkompetanse og økt ståtid ikke har nødvendige lønnsinsentiver. Det må derfor etableres lønnsrammer som sikrer en lønnsutvikling som stimulerer til lengre ståtid i et horisontalt karriereløp.

Det skal det tilrettelegges for et helhetlig og bærekraftig konsept for utvikling av spesialistkompetanse, som underbygger mulighet for livslang karriere med understøttende systemer tilpasset spesialistenes- og Forsvarets behov.

Tabell: Forventet personellutvikling

FORSVARETS PERSONELLSTRUKTUR				
Personellkategori	Forventet bemanning			
	2012	2016	2020	2024
Befal (Y)	6 671	6 153	6 088	6 092
Befal (A)	3 273	3 680	3 642	3 642
Befal (U)	669	655	631	631
Vervede	1 387	1 407	1 513	1 513
Sivile (Reg)	3 811	3 531	3 503	3 503
Sivile (OVK)	1 146	1 106	1 031	1 031
Totalt antall årsverk	16 957	16 532	16 408	16 412

Tabellen viser de personellmessige forutsetningene som ligger til grunn for kostnadsberegningene av Forsvarets struktur.

7.3 Personellmessige konsekvenser

Anbefalte strukturendringer vil ha personellmessige konsekvenser. Konsekvensene av omstillingen anses å være størst i den innledende fasen fra 2013 til 2016. I en overgangsperiode vil Forsvaret kunne miste kompetanse som følge av nedleggelse, flytting og reorganisering av virksomheten. Omstillinger vil for den enkelte som blir berørt kunne medføre utfordringer. Det kan derfor være nødvendig å finne løsninger som ivaretar den enkelte og dennes familie.

For å redusere de personellmessige konsekvensene legges det til grunn at det settes av nødvendige midler for å sikre god ivaretagelse av personellet, gjennom bruk av de statlige virkemidlene, sett i sammenheng med Forsvarets behov. Fra 2016 vil den videre omstillingen i større grad kunne ivaretas gjennom de ordinære søknads- og disponeringsprosessene både for militære og sivile. Det vil trolig fortsatt være behov for et bredt spekter av virkemidler er tilgjengelig også i tiden etter 2016.

7.4 Forsvarets fremtidige kompetansebehov

Utviklingen av Forsvarets personell- og kompetansestruktur vil være et viktig fokusområde fremover. Evnen til å tiltrekke, utvikle og forvalte kompetanse er en av Forsvarets største utfordringer, og det må sikres at prosesser og strukturer er tilpasset dagens og fremtidens behov og utfordringer.

Personell- og forvaltningsstrukturene ble i stor grad utviklet for et invasjonforsvar, og er derfor ikke fullt ut tilpasset kompetansebehovet i innsatsforsvaret. Demografiske og andre samfunnsutviklingstrekk betyr at vi også står overfor andre forventninger fra arbeidstakerne. I tillegg innebærer teknologiske endringer at mange av oppgavene har endret karakter og krever andre typer eller et annet nivå av kompetanse enn tidligere.

Kompetansebehovet har i begrenset grad vært gjenstand for helhetlig og systematisk analyse og tiltaksutvikling. Et slikt arbeid er nå under utvikling gjennom en forstudie utfordringene kartlegges. Denne vil danne grunnlaget for et større, strategisk utviklingsarbeid. Eksempler på elementer det bør ses på er Forsvarets evne til å tiltrekke og rekruttere riktig kompetanse, utvikle de ansattes kompetanse gjennom jobb og utdanning og evnen til å anvende kompetanse for å fylle organisasjonens behov, nå og i fremtiden.

Karriereveksling

Det må utvikles et mer helhetlig og fremtidsrettet system for karriereveksling for personell i Forsvaret. Karrierevekslings-systemet skal gjelde for alle kategorier ansatte i Forsvaret, noe som vil bidra til en verdig og god overgang til annen virksomhet ved fullført tjeneste eller kontrakt i Forsvaret - når dette er ønskelig eller som følge av overtallighet. For grenaderer og avdelingsbefal kan karrierevekslingen i tillegg innebære en sivil karriere, eller en videre militær karriere, gjennom yrkestilsetting i Forsvaret. Hensikten med tiltaket er å ivareta personellet og å skape god personellmessig dynamikk i organisasjonen.

For å kvalifisere for karriereveksling bør tjeneste- og utdanningstilbudet i Forsvaret være sivilt meritterende, enten i form av poenggivende akademiske kurs, eller gi praktisk orienterte kvalifikasjoner som for eksempel fagbrev og sertifikater.

Veteraner

Forsvarets personell kan beordres til tjeneste i operasjoner i utlandet. Denne tjenesten er nå en naturlig del av tjenestemønsteret i Forsvaret, og det å være veteran vil derfor være regelen snarere enn unntaket for personellet.

Forsvaret vil videreføre arbeidet som er igangsatt med å følge opp og iverksette tiltakene i handlingsplanen "I tjeneste for Norge". Særlig kan nevnes etablering av Forsvarets veterantjeneste som skal ivareta veteranene. Veteraner som søker støtte skal ha "én dør inn" til hjelp og oppfølging. Videre skal samarbeidsprosjekter med etatsjefene i NAV, Statens pensjonskasse og Helsedirektoratet om oppfølging av veteranene videreutvikles, for å sikre god ivaretagelse av skadde og deres pårørende.

Forsvarets personell skal ivaretas på best mulig måte før, under og etter utenlandsoperasjoner. Dette gjelder også de veteranene som ikke lenger tjenestegjør i Forsvaret.

7.5 Kultur og tradisjon i Forsvaret

Forsvaret er uløselig knyttet til landets historie, identitet og samfunnsbygging. Forsvaret har derfor en sentral funksjon som kultur- og tradisjonsbærer.

Forsvaret opprettet i 2008 Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT) bestående av Forsvarets kommandantskap, Forsvarets museer og Forsvarets musikk. Hensikten var å styrke kulturvirksomheten i Forsvaret og ivareta en dialog, både internt i Forsvaret og med det sivile samfunn.

FAKT skal forvalte etatens tradisjon og historie, og er Forsvarets produsent av kulturopplevelser for hele samfunnet. Kultur og tradisjonsvirksomheten skal bidra til økt anerkjennelse og kunnskap om det moderne Forsvarets samfunnsrolle og oppdrag, samt invitere til debatt og refleksjon over aktuelle hendelser.

Kultur og tradisjon spiller en betydelig rolle i Forsvaret. Dette er et sentralt bidrag for å skape korps- og avdelingsstolthet, samhold, tilhørighet og fellesskap. Kulturvirksomheten kommer til uttrykk gjennom seremonier, parader, markering av merkedager, salutter og øvrige symboler og ritualer som bidrar til å styrke den enkeltes og avdelingenes militære profesjonsidentitet.

Forsvaret har en lang tradisjon for samarbeid med offentlige og private institusjoner og organisasjoner innenfor kulturlivet. Denne type samarbeid er viktig både for Forsvaret og for det sivile samfunn. Samarbeidet mellom Forsvarets egne kulturinstitusjoner og lokale, eksterne aktører om utstillinger, konserter og øvrige tiltak skal videreutvikles for å gi et større sivil-militært utbytte, likevel slik at de interne seremonielle aktiviteter fortsatt prioriteres.

8 Videre utvikling av forsvarsstrukturen

I dette fagmilitære rådet er det hovedsakelig utviklingen av Luftforsvaret og endringer innenfor landforsvaret som er vektlagt. På øvrige områder i Forsvaret har det ikke vært nødvendig å fremme forslag til gjennomgripende tiltak. Dette er likevel områder som stadig utvikles. I den videre utviklingen av Forsvaret vektlegges kontinuerlig fornying og forbedring for å møte fremtidige krav til Forsvaret.

Utviklingen av Forsvaret som et relevant, alliansetilpasset innsatsforsvar forutsetter at Forsvarets oppgaver, ambisjoner og strukturer henger sammen med de økonomiske rammebetingelsene. I årene fremover forventes det at forsvarsgrenene vil måtte forsterke arbeidet med å prioritere og rendyrke sine respektive kjernefunksjoner. Innsatsforsvaret hviler på at den militære strukturen er relevant og kan bidra i alle typer utfordringer. Forsvarsgrenenes evne til å fungere sammen i et fellesoperativt samvirke og utnytte hverandres fortrinn blir stadig viktigere. Forsvarssjefen vil løpende initiere nødvendige utredninger og fremme råd om tiltak.

I 2012 starter en rekke slike utredninger, blant annet med å klarlegge utfordringene knyttet til det fremtidige kompetansebehovet i Forsvaret. Dette arbeidet vil danne grunnlaget for forslag til konkrete tiltak. Videre tas det sikte på å fremme anbefaling om Kystvakten, da flere fartøyer er i ferd med å nå sin tekniske levetid. Innen kort tid må det også vurderes hvordan Forsvarets kapasitet til å rydde sjøminer skal videreføres etter at nåværende spesialtilpassede mineryddingsfartøyer når sin levealder. I en særstilling står spørsmålet om Forsvarets fremtidige ubåtkapasitet. Ubåter har vært vurdert som en nøkkelpasitet for Forsvaret som en relevant og troverdig militær terskel mot angrep og anslag. En avklaring om hvordan dagens Ula-klasse ubåt skal erstattes, vil være av stor betydning for den videre innretningen av Forsvaret. Nye kampfly og en fremtidig ubåtkapasitet vil ikke bare forsterke de respektive forsvarsgrenene, men vil også være et strategisk løft for hele innsatsforsvaret.

Utviklingen innenfor data- og kommunikasjonsteknologi skjer raskt. Det er derfor nødvendig å se på den videre utviklingen innenfor informasjonsinfrastrukturen. Et satsingsområde vil være Forsvarets stasjonære kommunikasjonsinfrastruktur (FKI), og utfordringer og muligheter innenfor cyberområdet. Gjennom innføring og anvendelse av ny teknologi, blant annet sikre mobile løsninger og satellitt, skal Forsvaret sikre informasjonsflyt mellom aktører ute og hjemme. Asymmetriske

trusler som terror og cyber-angrep kan forebygges gjennom overvåking og etterretning.

Forsvarets virksomhet på Kjeller vil bli vurdert nærmere, blant annet som følge av en forestående beslutning om å omdanne Luftforsvarets hovedverksted Kjeller (LHK) til statsforetak.

Det vurderes også å igangsette utredninger av fremtidig luftovervåking, taktisk transporthelikopter, havovervåking, elevert ISR-plattform, nye maritime minejaktkapasitet, og kamp- og støttekjøretøyer for Hæren.

Last ned rapporten på
FORSVARET.NO